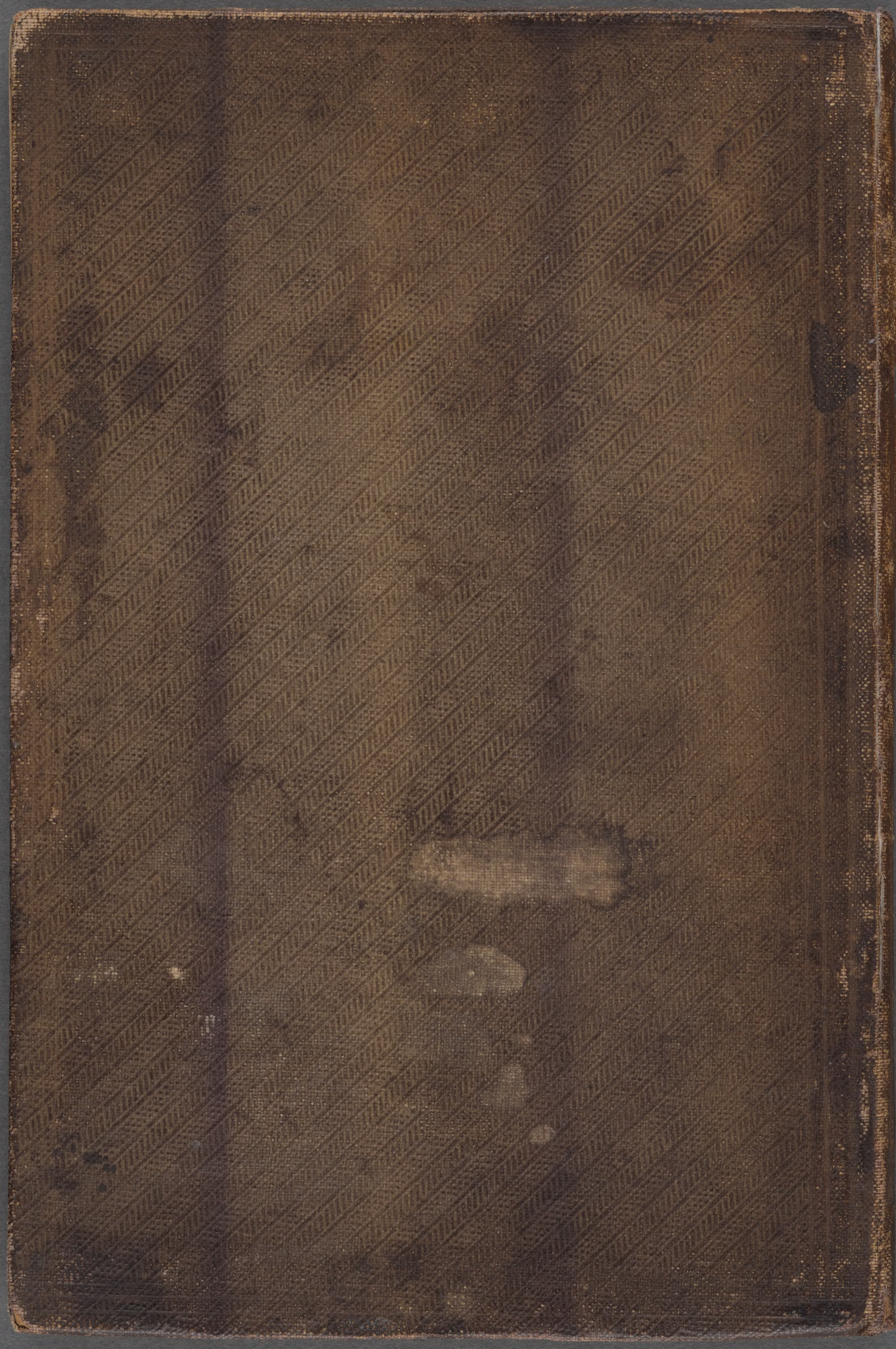
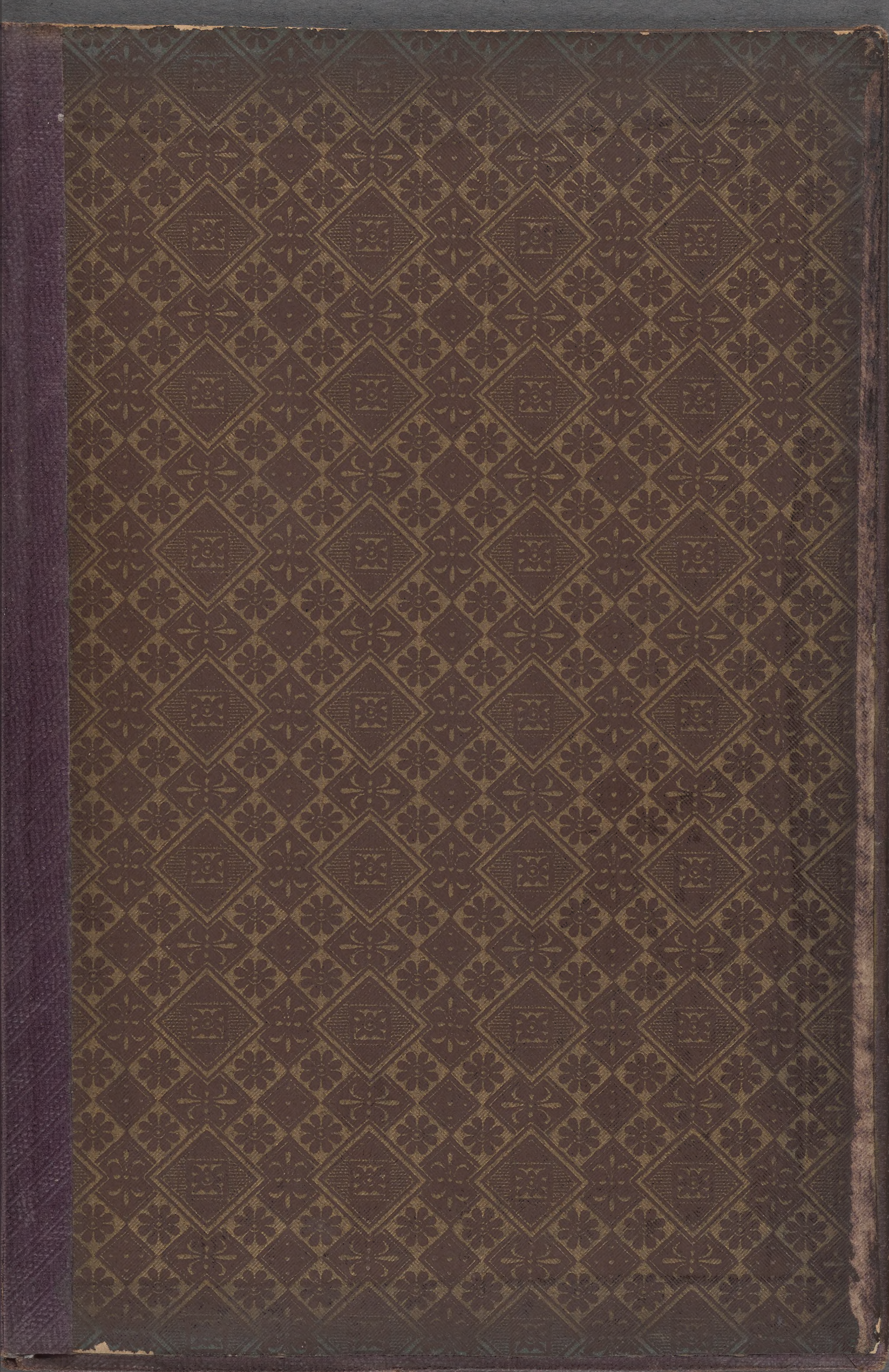
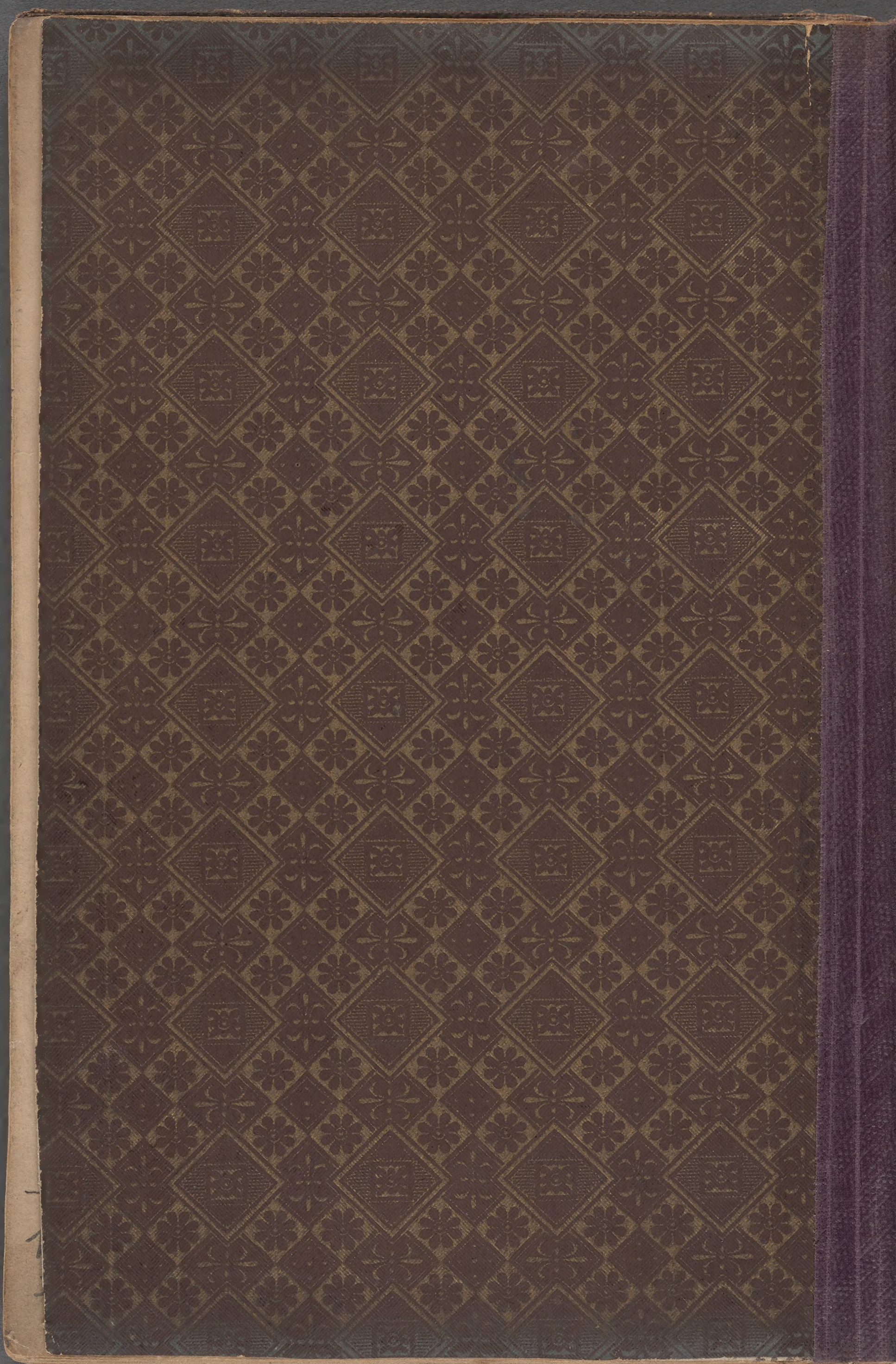

Too much curiosity
loss Paradise"

Μετανόησον μίαν ἡμέραν.
πρὸ τοῦ θανάτου σου.

וְשׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ
And repent one day before thy death.

שְׁלֹשִׁים שִׁשִּׁים
30 60

גבריאל אליהו חיים ביסו

Gabriel Elijah Haim Besso
Chapel-en-le-Frith
18. Nov 1940

פרקי אבות

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

The highest gifts, if abused, may prove a source of suffering to those whom they are designed to benefit.

ספר

פרקי אבות

הנאמרים בשבתות שבין פסח לעצרת

מתורגמים יונית

מאת

יוסף בכ"ר שלמה נחמולי הי"ו

פה **קורפו** יע"א

שנת **התר"מו** לב"ע

בבית דפוס המתרגם

Γαβριέλ Ηλίας Χάιμ Μπέσσος
15 Μαΐου 1932

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΣΑΒΒΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ

μεταφρασθέντα καὶ ἐκδοθέντα μετὰ τοῦ
Ἑβραϊκοῦ κειμένου

ΥΠΟ

Ι. ΝΑΧΑΜΟΥΛΗ

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑι
Ἐκ τοῦ τυπογραφείου « Ὁ ΚΟΡΑΗΣ »
Ι. ΝΑΧΑΜΟΥΛΗ.

1886

קודם הקריאה

כָּל־יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא· שֶׁנֶּאֱמַר· וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים · לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ· נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר׃

אחר הקריאה

רִבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר · רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל · לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת · שֶׁנֶּאֱמַר · יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר׃

Πρὸ τῆς ἀναγνώσεως λέγεται.

Πάντες οἱ ἰσραηλῖται (οἱ δίκαιοι) συμμετέχουσι τῆς αἰωνίου μακαριότητος (1), ὡς γέγραπται. « Ὁ λαός σου πάντες δίκαιοι θέλουσι κληρονομήσῃ τὴν γῆν διὰ παντὸς (τουτέστι τὴν αἰώνιον διαμονὴν), κλάδος εἰσὶ τῆς φυτείας μου, ἔργον τῶν χειρῶν μου, δι' ὃ δοξάζομαι. (Ἡσαΐας Ξ.' 21)

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν.

Ὁ Ραββὶ Χανανιᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀκασία ἔλεγε.— Κύριος ὁ εὐλογητὸς ηὐδόκησεν, ὅπως ὁ Ἰσραὴλ ἀποκτήσῃ μεγάλην ἀξίαν, νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ πολυαρίθμους ἐντολὰς καὶ παραγγέλματα, ὡς γέγραπται (Ἡσαΐας μβ', 21)· Ὁ Θεὸς ἠθέλησεν ὅπως κάμῃ αὐτὸν (τὸν Ἰσραὴλ) δίκαιον, νὰ ἦναι ὁ Νόμος μέγας καὶ ἰσχυρός.

---

(1) Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ὡς γνωστόν, διεκηρύχθη ὑπὸ τῶν ῥαββίνων ὑπὲρ πάντων τῶν λαῶν καὶ θρησκευμάτων. Ἰδοὺ τί γράφουσιν ἀλλαχοῦ. «Οἱ εὐσεβεῖς πάντων τῶν λαῶν τοῦ κόσμου συμ«μετέχουσι τῆς αἰωνίου μακαριότητος»(Ὅρα Μαϊμον.Ἰεσιβᾶ, κεφ. 3).

(Σημ. μεταφραστοῦ).

פרק ראשון

א מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי • וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ • וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים • וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים • וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה • הֵם אָמְרוּ שְׁלשָׁה דְבָרִים: הֱווּ מְתוּנִים בַּדִּין • וְהַעֲמִידוּ תַלְמִידִים הַרְבֵּה • וַעֲשׂוּ סְיָג לַתּוֹרָה:

ב שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מִשְּׁיָרֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה • הוּא הָיָה אוֹמֵר • עַל שְׁלשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד • עַל הַתּוֹרָה • וְעַל הָעֲבוֹדָה • וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים:

ג אַנְטִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכוֹ קִבֵּל מִשִּׁמְעוֹן הַצַּדִּיק • הוּא הָיָה אוֹמֵר • אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב • עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס • אֶלָּא הֱווּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב • שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס • וִיהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

1.

'Ο Μωϋσῆς παρέλαβε τὸν Νόμον ἐπὶ τοῦ Σινᾶ, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸν εἰς 'Ιεωσοῦαν, (υἱὸν τοῦ Νοῦν) ὁ δὲ 'Ιεωσοῦας εἰς τοὺς πρεσβυτέρους, οἱ πρεσβύτεροι εἰς τοὺς προφήτας, οὗτοι δὲ τὸν ἐδίδαξαν εἰς τὰ μέλη τοῦ μεγάλου Συνεδρίου. Οἱ ἄνδρες οὗτοι διεκήρυττον τὰ τρία ταῦτα παραγγέλματα.— ἐστὲ προσεκτικοὶ ἐν τῷ δικάζειν—ἀναθρέψατε μαθητὰς πολλοὺς—καὶ θέσατε φραγμὸν εἰς τὸν Νόμον.

2.

Συμεὼν ὁ δίκαιος, εἷς τῶν ἐπιζησάντων τοῦ μεγάλου Συνεδρίου, ἔλεγε:—Διὰ τριῶν τινῶν ὁ κόσμος ἵσταται, τουτέστι· διὰ τῆς μελέτης τοῦ Νόμου, διὰ τῆς λατρείας καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐλεημοσύνης.

3.

'Αντίγων ὁ ἐκ Σοχῶ ἔλαβε τὸν διὰ παραδόσεως Νόμον παρὰ Συμεῶνος τοῦ δικαίου, καὶ ἔλεγε.—Μὴ ἐστὲ ὡς ὑπηρέται, οἵτινες ὑπηρετοῦσι τὸν κύριον αὐτῶν ἐπὶ σκοπῷ νὰ τύχωσιν ἀμοιβῆς, ἀλλ' ὡς ὑπηρέται ὑπηρετοῦντες τὸν κύριον αὐτῶν ἄνευ σκοποῦ ἀμοιβῆς· ὁ δὲ φόβος τοῦ θεοῦ ἔστω πάντοτε ἐφ' ὑμῶν.

ד יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה ׃ וְיוֹסֵי בֶּן
יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם קִבְּלוּ מֵהֶם ׃ יוֹסֵי
בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה אוֹמֵר ׃ יְהִי בֵיתְךָ
בֵּית וַעַד לַחֲכָמִים ׃ וֶהֱוֵי מִתְאַבֵּק
בַּעֲפַר רַגְלֵיהֶם ׃ וֶהֱוֵי שׁוֹתֶה בַצָּמָא אֶת
דִּבְרֵיהֶם ׃

ה יוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם אוֹמֵר ׃
יְהִי בֵיתְךָ פָּתוּחַ לִרְוָחָה ׃ וְיִהְיוּ
עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתֶךָ ׃ וְאַל תַּרְבֶּה שִׂיחָה
עִם הָאִשָּׁה ׳ בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ ׃ קַל וָחוֹמֶר
בְּאֵשֶׁת חֲבֵרוֹ ׃ מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים ׃
כָּל הַמַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה גּוֹרֵם רָעָה
לְעַצְמוֹ ׃ וּבוֹטֵל מִדִּבְרֵי תוֹרָה ׃ וְסוֹפוֹ
יוֹרֵשׁ גֵּיהִנָּם ׃

ו יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתַּאי הָאַרְבֵּלִי
קִבְּלוּ מֵהֶם ׃ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
פְּרַחְיָה אוֹמֵר ׃ עֲשֵׂה לְךָ רַב ׃ וּקְנֵה לְךָ

4.

'Ιωσὲ ὁ υἱὸς τοῦ 'Ιωέζερ, κάτοικος τῆς πόλεως Ζερεδᾶ, καὶ 'Ιωσὲ ὁ υἱὸς τοῦ 'Ιωχανᾶν, κάτοικος τῆς 'Ιερουσαλὴμ, ἐδιδάχθησαν τὸν ἐκ παραδόσεως νόμον, ὑπὸ τῶν ἀνωειρημένων. 'Ο μὲν 'Ιωσὲ τοῦ 'Ιωέζερ ἐκ Ζεβεδᾶ ἔλεγε.—"Εστω ἡ οἰκία σου τόπος συναθροίσεως τῶν σοφῶν· μὲ τὴν κόνιν τῶν ποδῶν των κονιορτίσθητι καὶ πίε ὡς δειψασμένος τοὺς λόγους αὐτῶν.

5.

'Ο δὲ 'Ιωσὲ ὁ υἱὸς τοῦ 'Ιωχανᾶν, κάτοικος τῆς 'Ιερουσαλὴμ, ἔλεγεν.—"Εστω ἡ οἰκία σου ὅλως ἀνοικτὴ, καὶ οἱ πτωχοὶ ἔστωσαν οἱ οἰκεῖοί σου. Μὴ φλυαρῆς μὲ τὴν σύζυγόν σου. "Αν δὲ τοῦτο εἶπον διὰ τὴν ἰδίαν γυναῖκα, πόσῳ μᾶλλον (ἀπαγορεύται ἡ φλυαρία) μὲ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου! 'Εκ τούτου ἐξήγαγον οἱ σοφοί μας καὶ ἔλεγον· ὁ φλυαρῶν μὲ τὰς γυναῖκας προξενεῖ ἑαυτῷ βλάβην, παραμελεῖ τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου, καὶ τέλος κληρονομεῖ τὴν κόλασιν.

6.

'Ιεωσοῦα ὁ υἱὸς τοῦ Περαχιᾶ καὶ Νιτάη ὁ 'Αρβελίτης, ἔλαβον τὴν παράδοσιν παρὰ τῶν ἀνωειρημένων. Καὶ ὁ μὲν 'Ιεωσοῦα ὁ υἱὸς τοῦ Περαχιᾶ ἔλε-

חָבֵר ׃ וֶהֱוֵי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת׃

ז נִתַּאי הָאַרְבֵּלִי אוֹמֵר ׃ הַרְחֵק מִשָּׁכֵן רָע ׃ וְאַל תִּתְחַבֵּר לָרָשָׁע ׃ וְאַל תִּתְיָאֵשׁ מִן הַפּוּרְעָנוּת ׃

ח יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח קִבְּלוּ מֵהֶם ׃ יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי אוֹמֵר ׃ אַל תַּעַשׂ עַצְמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּינִים ׃ וּכְשֶׁיִּהְיוּ בַּעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ ׃ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כִּרְשָׁעִים ׃ וּכְשֶׁנִּפְטָרִים מִלְּפָנֶיךָ ׃ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כְּזַכָּאִין ׃ כְּשֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין ׃

ט שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח אוֹמֵר ׃ הֱוֵי מַרְבֶּה לַחֲקוֹר אֶת הָעֵדִים ׃ וֶהֱוֵי זָהִיר בִּדְבָרֶיךָ ׃ שֶׁמָּא מִתּוֹכָם יִלְמְדוּ לְשַׁקֵּר ׃

γε.—Προμηθεύθητι καλὸν διδάσκαλον, πρόσλαβε ἀγαθὸν σύντροφον, καὶ δίκασον πάντα ἄνθρωπον εὐμενῶς.

7.

Ὁ δὲ Νιτάη ὁ Ἀρβελίτης ἔλεγεν.—Ἀπομακρύνθητι ἀπὸ πονηροῦ γείτονος, μὴ συναναστρέφου μὲ ἀσεβῆ καὶ μὴ ἔλπιζε ὅτι θὰ ἀποφύγῃς τὴν τιμωρίαν (τῶν πονηρῶν σου πράξεων).

8.

Ἰαουδᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ταβάη, καὶ Συμεὼν ὁ υἱὸς τοῦ Σατάχ ἔλαβον τὴν παράδοσιν παρὰ τῶν ἀνωειρημένων. Καὶ ὁ μὲν Ἰαουδᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ταβάη ἔλεγε.—Δικαστὴς ὢν, μὴ λάβῃς καὶ τὸ μέρος τοῦ ὑπερασπιστοῦ. Ὅταν οἱ διάδικοι εὑρίσκωνται ἐνώπιόν σου, ἔστωσαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου ὡς ἔνοχοι, ἀλλ' ὅταν ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ σοῦ, ἀποδεχθέντες τὴν κατ' αὐτῶν ἀπόφασιν, θεώρησον αὐτοὺς ἀθώους.

9.

Ὁ δὲ Συμεὼν ὁ υἱὸς τοῦ Σατὰχ ἔλεγεν.—Ἐξέταζε ἐπανειλημμένως τοὺς μάρτυρας, πρόσεχε εἰς τοὺς πρὸς αὐτοὺς λόγους σου, μὴ ἐξ αὐτῶν παρακινῶνται νὰ ψεύδωνται.

י שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן קִבְּלוּ מֵהֶם ׃ שְׁמַעְיָה אוֹמֵר ׃ אֱהוֹב אֶת הַמְּלָאכָה ׃ וּשְׂנָא אֶת הָרַבָּנוּת ׃ וְאַל תִּתְוַדַּע לָרָשׁוּת ׃

יא אַבְטַלְיוֹן אוֹמֵר ׃ חֲכָמִים הִזָּהֲרוּ בְּדִבְרֵיכֶם ׃ שֶׁמָּא תָחוּבוּ חוֹבַת גָּלוּת ׃ וְתִגְלוּ לִמְקוֹם מַיִם הָרָעִים ׃ וְיִשְׁתּוּ הַתַּלְמִידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וְיָמוּתוּ ׃ וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל ׃

יב הִלֵּל וְשַׁמַּאי קִבְּלוּ מֵהֶם ׃ הִלֵּל אוֹמֵר הֱוֵי מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַהֲרֹן ׃ אוֹהֵב שָׁלוֹם ׃ וְרוֹדֵף שָׁלוֹם ׃ אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקָרְבָן לַתּוֹרָה ׃

יג הוּא הָיָה אוֹמֵר ׃ נְגַד שְׁמָא ׃ אֲבַד שְׁמֵיהּ ׃ וּדְלָא מוֹסִיף יְסִיף ׃ וּדְלָא יָלִיף קְטָלָא חַיָּיב ׃ וּדְאִשְׁתַּמֵּשׁ

10.

Οἱ Σεμαγιᾶς καὶ 'Αβταλιὼν ἔλαβον τὴν παράδοσιν παρὰ τῶν ἀνωτέρω. Καὶ ὁ μὲν Σεμαγιᾶς ἔλεγεν.—'Αγάπα τὴν ἐργασίαν, μίσει τὴν ὑπεροψίαν καὶ μὴ θήρευε τὴν εὔνοιαν τῶν μεγάλων.

to hunt for from the great haughty proudness

11.

'Ο δὲ 'Αβταλιὼν ἔλεγε.—Σοφοί, προσέξατε εἰς τοὺς λόγους σας, ἵνα μὴ, καταδικαζόμενοι εἰς ἐξορίαν καὶ μεταναστεύοντες εἰς χώραν ἐπιβλαβῶν ὑδάτων (αἱρέσεων), οἱ παρακολουθήσοντες μαθηταί σας, πίνοντες ἐξ αὐτῶν, ἀποθάνωσι· καὶ τότε τὸ ὄνομα Κυρίου βεβηλωθήσεται.

12.

Ἠλλὴλ καὶ Σαμάη ἔλαβον τὸν ἐκ παραδόσεως Νόμον παρὰ τῶν ἀνωτέρω. Καὶ ὁ μὲν Ἠλλὴλ ἔλεγεν.—Ἔσο ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ 'Ααρών, τουτέστιν· ἀγάπα τὴν εἰρήνην, ἀκολούθει τὴν εἰρήνην, ἀγάπα τοὺς ἀνθρώπους καὶ προσέλκυε αὐτοὺς εἰς τὸν **Νόμον**.

13.

'Ο ἴδιος δὲ προσέθετο.—'Ο θηρεύων φήμην (ὁ φιλόδοξος) ἀφανίζει τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ὁ μὴ αὐξάνων τὰς γνώσεις του, καταστρέφει ὅσας ἀπέκτησεν, ὁ οὐδέποτε σπουδάσας, εἶναι ἀνάξιος τοῦ ζῆν· ὁ δὲ

נְתָגָא חֲלַף:

יד הוּא הָיָה אוֹמֵר · אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי
וּכְשֶׁאֲנִי לְעַצְמִי · מָה אֲנִי· וְאִם
לֹא עַכְשָׁיו אֵימָתַי:

טו שַׁמַּאי אוֹמֵר · עֲשֵׂה תוֹרָתְךָ קֶבַע·
אֱמוֹר מְעַט וַעֲשֵׂה הַרְבֵּה ·
וֶהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֵבֶר
פָּנִים יָפוֹת:

טז רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר · עֲשֵׂה לְךָ
רַב · וְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק · וְאַל
תַּרְבֶּה לְעַשֵּׂר אוֹמָדוֹת:

יז שִׁמְעוֹן בְּנוֹ אוֹמֵר · כָּל־יָמַי גָּדַלְתִּי
בֵּין הַחֲכָמִים · וְלֹא מָצָאתִי
לַגּוּף טוֹב אֶלָּא שְׁתִיקָה · וְלֹא
הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר · אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה ·
וְכָל הַמַּרְבֶּה דְבָרִים מֵבִיא חֵטְא:

μεταχειριζόμενος τὸν θεῖον Νόμον ὡς ἐπιστήμην (τουτέστιν ὁ καταχρώμενος τοῦ θείου Νόμου πρὸς ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον) ἀπέρχεται τῆς παρούσης ζωῆς.

14.

Αὐτὸς ἔλεγεν ἐπίσης.—Ἂν ἐγὼ δὲν φροντίζω δι' ἐμαυτὸν, τίς θὰ φροντίζῃ δι' ἐμὲ; Καὶ ἂν δι' ἐμὲ μόνον φροντίζω, τί εἶμαι ἐγὼ; ἂν δὲ δὲν φροντίζω δι' ἐμαυτὸν τώρα, πότε θὰ φροντίσω;

15.

Ὁ δὲ Σαμάη ἔλεγεν.—Ἡ μελέτη τοῦ θείου Νόμου ἔστω ἡ πρωτίστη ἀσχολία σου, ὑπόσχου ὀλίγον, καὶ πράττε πολύ, καὶ δέχου πάντα ἄνθρωπον μὲ πρόσωπον ἱλαρόν.

16.

Ὁ Ραββᾶν Γαμλιήλ ἔλεγε.—Πρόσλαβε καλὸν διδάσκαλον, ὅστις νὰ λύῃ πᾶσαν ἀμφιβολίαν σου, καὶ μὴ λάβῃς τὴν συνήθειαν νὰ προαφαιρῇς τὰ δέκατα ἐπὶ κατὰ προσέγγισιν ὑπολογισμῷ, ἀλλὰ μὲ ἀκριβές μέτρον.

17.

Συμεὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔλεγεν.—Ἀνετράφην μεταξὺ τῶν σοφῶν, καὶ οὐδὲν ἄλλο εὗρον ὠφελιμώτερον τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ τὴν σιγήν. Τὸ δὲ οὐσιωδέστερον δὲν εἶναι τὸ μανθάνειν, ἀλλὰ τὸ πράττειν·—Ὁ δὲ φλυαρῶν εὐκόλως ἁμαρτάνει.

יח הוּא הָיָה אוֹמֵר • עַל שְׁלשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם קַיָּם • עַל הָאֱמֶת • וְעַל הַדִּין • וְעַל הַשָּׁלוֹם • שֶׁנֶּאֱמַר אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם :

פרק שני

א רַבִּי אוֹמֵר • אֵיזוֹ הִיא דֶרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבוֹר לוֹ הָאָדָם • כָּל שֶׁהִיא תִפְאֶרֶת לְעוֹשֶׂיהָ • וְתִפְאֶרֶת לוֹ מִן הָאָדָם • וֶהֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה • שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת • וֶהֱוֵי מְחַשֵּׁב הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ • וּשְׂכַר עֲבֵרָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ • הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלשָׁה דְבָרִים וְאֵין אַתָּה בָא לִידֵי עֲבֵרָה • דַּע מַה לְמַעְלָה מִמְּךָ • עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת • וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִים :

18.

Αὐτὸς ἔλεγεν ἐπίσης.—Ἐπὶ τρία τινὰ ὁ κόσμος στηρίζεται, τουτέστιν· ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐπὶ τὴν εἰρήνην, ὡς γέγραπται, (Ζαχ. ή, 16) «Ἀλήθειαν, δικαιοσύνην καὶ εἰρήνην δικάσατε εἰς τὰς πύλας τῶν χωρῶν ὑμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β′.

1.

Ὁ Ῥιββὶ ἔλεγε.—Ποία ἡ εὐθεῖα ὁδός, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ; Ἡ ὁδός, ἥτις ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν τιμὴν καὶ παρέχει αὐτῷ τὴν τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψιν. — Αὐστηρῶς τήρει τὰς μικρὰς ὡς καὶ τὰς μεγάλας ἐντολάς, καθότι δὲν γινώσκεις τὴν ἀμοιβὴν τῶν παραγγελμάτων. Στάθμιζε τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν ὑποφέρεις τηρῶν παράγγελμά τι, πρὸς τὴν ἀμοιβήν, τὴν ὁποίαν θέλεις λάβει· καὶ τὸ ὄφελος ὅπερ σοὶ ἐπιφέρει πταῖσμά τι πρὸς τὴν βλάβην ἥτις ἀκολούθως θὰ ὑποστῇς. Λάβε ὑπ' ὄψει τρία τινὰ καὶ δὲν θέλεις παραπέσει εὐκόλως εἰς ἁμαρτίαν· συλλογίζου ὅτι ὑπεράνω σοῦ ἵσταται ὀφθαλμὸς ὁρῶν, οὖς ἀκοῦον, καὶ ὅτι πᾶσα πρᾶξίς σου γράφεται ἐν βίβλῳ.

ב רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה
הַנָּשִׂיא אוֹמֵר · יָפֶה תַּלְמוּד
תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ · שֶׁיְּגִיעַת שְׁנֵיהֶם
מְשַׁכַּחַת עָוֹן · וְכָל תּוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּהּ
מְלָאכָה · סוֹפָהּ בְּטֵלָה וְגוֹרֶרֶת עָוֹן ·
וְכָל הָעוֹסְקִין עִם הַצִּבּוּר · יִהְיוּ עוֹסְקִין
עִמָּהֶם לְשֵׁם שָׁמַיִם · שֶׁזְּכוּת אֲבוֹתָם
מְסַיַּעְתָּם · וְצִדְקָתָם עוֹמֶדֶת לָעַד ·
וְאַתֶּם מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם שָׂכָר
הַרְבֵּה כְּאִלּוּ עֲשִׂיתֶם :

ג הֱווּ זְהִירִין בָּרָשׁוּת · שֶׁאֵין מְקָרְבִין
לוֹ לָאָדָם אֶלָּא לְצֹרֶךְ עַצְמָן ·
נִרְאִים כְּאוֹהֲבִים בִּשְׁעַת הֲנָאָתָן · וְאֵין
עוֹמְדִין לוֹ לָאָדָם בִּשְׁעַת דָּחְקוֹ :

ד הוּא הָיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנְךָ
כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ ·
בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל
רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ :

2.

Ὁ Ραββᾶν Γαμαλιὴλ, ὁ υἱὸς τοῦ Ῥαββῆ Ἰούδα, τοῦ ἡγεμόνος, ἔλεγεν.—Ὠφέλιμον εἶναι νὰ συνδυάζῃ τις τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου μετὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου (τέχνης τινὸς), καθότι αἱ μέριμναι ἀμφοτέρων, (ἀπαιτοῦσαι σκέψιν) ἀποτρέπουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ἁμαρτίαν. Ἐὰν ἡ μελέτη δὲν συνοδεύηται ὑπό τινος ἐπιτηδεύματος ἢ τέχνης, ἐπὶ τέλους δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ, καὶ ῥέπει εἰς πταῖσμα. Οἱ διέποντες τὰ δημόσια, ἂς πράττωσι τοῦτο μὲ θρησκευτικὸν σκοπόν· οὕτως αἱ τῶν προγόνων των ἀρεταὶ θέλουσι βοηθεῖ αὐτούς, καὶ οἱ καρποὶ τοῦ ζήλου των θέλουσι διατηρεῖσθαι διὰ παντός. Ἐγὼ, οὕτω λέγει ὁ Θεός, θέλω κρίνει ὑμᾶς ἀξιομίσθους καίτοι μὴ ἐπιτυγχάνοντας πάντοτε (τουτέστιν ὅτι ἀρκεῖ ἡ καλὴ προαίρεσις).

3.

Ἔσο προφυλακτικὸς μὲ τοὺς κραταιούς, οἵτινες δὲν πλησιάζουσι (θωπεύουσι) τοὺς ἀνθρώπους, εἰμὴ χάριν ἰδιοτελείας. Προσποιοῦνται ὅτι εἶναι φίλοι των ὁσάκις ἔχουσιν ἀνάγκην· ἀλλ' ἀκολούθως δέν βοηθοῦσι τούτους εὑρισκομένους εἰς ἀνάγκας.

4.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν.—Ἐκτέλει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ ἰδικόν σου, ἵνα καὶ αὐτὸς πράξῃ τὸ θέλημά σου ὡς τὸ ἰδικόν του. Εἰς τὴν εὐαρέστησιν του ὑπόβαλλε τὴν εὐαρέστησίν σου, ὅπως αὐτὸς ὑποβάλῃ τὴν εὐαρέστησιν τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἰδικήν σου.

ה הִלֵּל אוֹמֵר ׃ אַל תִּפְרוֹשׁ מִן הַצִּבּוּר ׃ וְאַל תַּאֲמִין בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ ׃ וְאַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ ׃ וְאַל תֹּאמַר דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִשְׁמוֹעַ ׃ שֶׁסּוֹפוֹ לְהִשָּׁמַע ׃ וְאַל תֹּאמַר לִכְשֶׁאֶפְנֶה אֶשְׁנֶה ׃ שֶׁמָּא לֹא תִפָּנֶה ׃

ו הוּא הָיָה אוֹמֵר ׃ אֵין בּוּר יְרֵא חֵטְא ׃ וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד ׃ וְלֹא הַבַּיְשָׁן לָמֵד ׃ וְלֹא הַקַּפְּדָן מְלַמֵּד ׃ וְלֹא כָל־הַמַּרְבֶּה בִסְחוֹרָה מַחְכִּים ׃ וּבִמְקוֹם שֶׁאֵין אֲנָשִׁים הִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת אִישׁ ׃

ז אַף הוּא רָאָה גֻּלְגֹּלֶת אַחַת שֶׁצָּפָה עַל פְּנֵי הַמָּיִם ׃ אָמַר לָהּ ׃ עַל דְּאַטֵּפְתְּ אַטְפוּךְ ׃ וְסוֹף מְטַיְּפַיִךְ יְטוּפוּן ׃

ח הוּא הָיָה אוֹמֵר ׃ מַרְבֶּה בָשָׂר

5.

Ὁ Ἡλλὴλ ἔλεγε.—Μὴ χώριζε τὸ συμφέρον σου ἀπ' ἐκείνου τῆς κοινωνίας. Μὴ ἐμπιστεύου εἰς τὴν ἀρετήν σου ἄχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου σου· μὴ κρίνε τὸν πλησίον σου πρὶν ἢ εὑρεθῇς εἰς τὴν κατάστασίν του· μὴ λέγε περὶ οὐδενὸς πράγματος,—εἶναι ἀδύνατον, ἀνήκουστον, καθότι ἐπὶ τέλους θὰ ἀναγνωρισθῇ αὐτὸ δυνατόν. Μήτε λέγε —ὅταν λάβω εὐκαιρίαν θέλω μελετήσει, διότι ἴσως θὰ σοὶ λείψῃ πάντοτε ἡ εὐκαιρία.

6.

Αὐτὸς ἔλεγε πρὸς τούτοις. — Ὁ βάναυσος δὲν φοβεῖται τὴν ἁμαρτίαν, οὔτε ὁ ἀμαθὴς δύναται νὰ ἦναι εὐσεβής. Ὁ δειλὸς δὲν δύναται νὰ μάθῃ, οὔτε ὁ ὀργίλος νὰ διδάξῃ. Ὅστις δὲ ἀφιεροῦται πολὺ εἰς τὸ ἐμπόριον δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγιος. Ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι (ἱκανοὶ πρὸς διεύθυνσιν τῶν δημοσίων) προσπάθησον σὺ νὰ γίνῃς τοιοῦτος.

7.

Ὁ αὐτὸς ἰδὼν ποτε κρανίον πλέον ἐπὶ τῶν ὑδάτων εἶπε πρὸς αὐτό.—Ἐπειδὴ κατεβύθισας ἄλλους, κατεβυθίσθης καὶ σύ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους θέλουσι πνιγῇ καὶ οἱ πνίξαντές σε.

8.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. —Ὅσον περισσότερον

מַרְבֶּה רִמָּה · מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְאָגָה · מַרְבֶּה נָשִׁים מַרְבֶּה כְשָׁפִים · מַרְבֶּה שְׁפָחוֹת מַרְבֶּה זִמָּה · מַרְבֶּה עֲבָדִים מַרְבֶּה גָזֵל · מַרְבֶּה תוֹרָה מַרְבֶּה חַיִּים · מַרְבֶּה יְשִׁיבָה מַרְבֶּה חָכְמָה · מַרְבֶּה עֵצָה מַרְבֶּה תְבוּנָה · מַרְבֶּה צְדָקָה מַרְבֶּה שָׁלוֹם · קָנָה שֵׁם טוֹב קָנָה לְעַצְמוֹ · קָנָה לוֹ דִבְרֵי תוֹרָה קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא :

ט רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי קִבֵּל מֵהִלֵּל וּמִשַּׁמַּאי · הוּא הָיָה אוֹמֵר · אִם לָמַדְתָּ תוֹרָה הַרְבֵּה · אַל תַּחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ · כִּי לְכַךְ נוֹצַרְתָּ :

י חֲמִשָּׁה תַלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְאֵלּוּ הֵן · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֻרְקְנוֹס · וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה · וְרַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן · וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל · וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ · הוּא

τὸ πάχος, τόση πλείων τροφὴ εἰς τοὺς σκώληκας. Ὅσα πλειότερα τὰ πλούτη, τόσαι πλειότεραι αἱ φροντίδες· ὅσαι πλειότεραι γυναῖκες, τόσαι πλειότεραι γοητεῖαι. Ὅσχι πλειότεραι αἱ δοῦλαι, τόσον μείζων ἡ ἀσέλγεια. Ὅσοι πλειότεροι οἱ ὑπηρέται, τόσαι πλειότεραι αἱ κλοπαί. Ἀλλ' ὅσον πλειοτέρα ἡ γνῶσις τοῦ Θείου Νόμου, τοσοῦτον ὁ βίος πολυχρονιώτερος καὶ εὐδαιμονέστερος. Ὅσον μείζων ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὴν μελέτην, τοσοῦτον αὐξάνει ἡ σοφία· ὅσον πλειότερον συσκέπτεταί τις, τοσοῦτον αὐξάνει ἡ σύνεσις. Ὅσον μείζων ἡ εὐποιΐα, τοσοῦτον μείζων ἡ εἰρήνη. Ὅστις ἀποκτᾷ ἀγαθὴν φήμην, ἀποκτᾷ εἰς ἑαυτὸν μέγα καλόν· ὅστις θησαυρίζει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Νόμου, ἀποκτᾷ τὴν αἰώνιον ζωήν.

9.

Ῥαββᾶν Ἰωχανᾶν ὁ υἱὸς Ζαχάη, ἔλαβε τὴν παράδοσιν παρὰ τῶν Ἡλλὴλ καὶ Σαμάη. Αὐτὸς ἔλεγεν.—Ἐὰν ἔμαθες πολλὰ, μελετήσας τὸν Νόμον, μὴ κόμπαζε, διότι ἐπὶ τοῦτο ἐπλάσθης.

10.

Πέντε μαθητὰς εἶχεν ὁ Ῥαββᾶν Ἰωχανᾶν, ὁ υἱὸς τοῦ Ζαχάη. Ἰδοὺ αὐτοί· Ῥαββί Ἐλιέζερ υἱὸς Ἰρκανοῦ· Ῥαββί Ἰεωσοῦα υἱὸς Χανανιᾶ· Ῥαββί Ἰωσῆς ὁ ἱερεύς· Ῥαββί Συμεὼν ὁ υἱὸς Νεθανιὴλ, καὶ Ραβ-

הָיָה מוֹנֶה שִׁבְחָן ׃ רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֻרְקָנוֹס בּוֹר סוּד שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד טִפָּה ׃ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה אַשְׁרֵי יוֹלַדְתּוֹ ׃ רִבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן חָסִיד ׃ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל יְרֵא חֵטְא ׃ וְרִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר ׃

יא הוּא הָיָה אוֹמֵר ׃ אִם יִהְיוּ כָּל־חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֹאזְנַיִם ׃ וֶאֱלִיעֶזֶר בֶּן הֻרְקָנוֹס בְּכַף שְׁנִיָּה ׃ מַכְרִיעַ הוּא אֶת כֻּלָּם ׃

יב אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ ׃ אִם יִהְיוּ כָּל־חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֹאזְנַיִם וֶאֱלִיעֶזֶר בֶּן הֻרְקָנוֹס אַף עִמָּהֶם ׃ וְאֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ בְּכַף שְׁנִיָּה ׃ מַכְרִיעַ הוּא אֶת כֻּלָּם ׃

יג אָמַר לָהֶם ׃ צְאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹ הִיא דֶרֶךְ טוֹבָה שֶׁיִּדְבַּק בָּהּ הָאָדָם ׃

βί 'Ελεάζαρ ὁ υἱὸς 'Αράχ. 'Επηρίθμει δὲ οὕτω τὰ προτερήματα ἑκάστου αὐτῶν. 'Ο Ραββί 'Ελιέζερ 'Ιρκανοῦ, ἔλεγεν αὐτός, εἶναι δεξαμενὴ καλῶς κεκονιασμένη, ἥτις οὐδὲ ῥανίδα ὕδατος ἀποβάλλει. Διὰ τὸν 'Ιεωσοῦαν υἱὸν Χανανιᾶ, ἔλεγε· «μακαρία ἡ μήτηρ αὐτοῦ». Διὰ τὸν 'Ραββί 'Ιωσέ τὸν ἱερέα· ὅτι εἶναι εὐσεβής. Διὰ τὸν 'Ραββί Συμεὼν τοῦ Νεθανιὴλ ὅτι φοβεῖται πᾶσαν ἁμαρτίαν, καὶ διὰ τὸν Ραββί 'Ελεάζαρ τοῦ 'Αράχ ὅτι ὁμοιάζει πρὸς πηγὴν ἀνεξάντλητον.

11.

'Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι· 'Εὰν πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ 'Ισραὴλ ἦσαν εἰς μίαν πλάστιγγα τῆς στάθμης, ὁ δὲ ῥαββί 'Ελιέζερ τοῦ 'Ιρκανοῦ εἰς τὴν ἄλλην, αὐτὸς ἤθελεν ἀντισταθμίσει ἅπαντας.

12.

'Ο 'Αββᾶ Σαοὺλ ἔλεγεν ἐν ὀνόματι τοῦ εἰρημένου ἐὰν πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ 'Ισραὴλ ἦσαν εἰς μίαν πλάστιγγα τῆς στάθμης, καὶ ὁ 'Ραββί 'Ελιέζερ τοῦ 'Ιρκανοῦ εἰς τὴν αὐτὴν πλάστιγγα, ὁ δὲ 'Ραββί 'Ελιάζαρ τοῦ 'Αράχου εἰς τὴν ἄλλην, οὗτος ἤθελε τοὺς ἀντισταθμίσει ἅπαντας.

13.

Αὐτὸς εἶπέ ποτε πρὸς αὐτούς· ἐξετάσατε ποία ἡ

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עַיִן טוֹבָה · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר חָבֵר טוֹב · רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שָׁכֵן טוֹב · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד · רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר לֵב טוֹב · אָמַר לָהֶם · רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ מִדִּבְרֵיכֶם שֶׁבִּכְלַל דְּבָרָיו דִּבְרֵיכֶם:

י' אָמַר לָהֶם · צְאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹ הִיא דֶּרֶךְ רָעָה שֶׁיִּתְרַחֵק מִמֶּנָּה הָאָדָם · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עַיִן רָעָה · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר חָבֵר רָע · רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שָׁכֵן רָע · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַלֹּוֶה וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם · אֶחָד לֹוֶה מִן הָאָדָם כְּאִלּוּ לֹוֶה מִן הַמָּקוֹם · שֶׁנֶּאֱמַר לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן · רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר לֵב רָע · אָמַר לָהֶם רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ מִדִּבְרֵיכֶם · שֶׁבִּכְלַל דְּבָרָיו דִּבְרֵיכֶם:

εὐθυτέρα ἕξις, ἣν ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ τηρήσῃ. Ὁ Ῥαββί Ἐλιέζερ εἶπεν· ἀγαθὸς ὀφθαλμὸς· (τουτέστι τὸ ἀρέσκεσθαι εἰς τὸ καλὸν τοῦ πλησίον). Ὁ Ραββί Ἰεωσοῦας εἶπεν· ἀγαθὸς συγκοινωνός. Ὁ Ραββί Ἰωσῆς εἶπεν· καλὴ γειτονεία· Ὁ Ῥαββί Συμεὼν εἶπε· προνοητικόν· Ὁ Ραββί Ἐλεάζαρ εἶπε· ἀγαθότης καρδίας. Τότε ὁ Ραββί Ἰωχανᾶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τούτου ἀπήντησεν· ἐγὼ προτιμῶ τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Ἐλεάζαρ υἱοῦ τοῦ Ἀράχ τῶν ἰδικῶν σας, διότι εἰς ἐκεῖνο περιέχονται πάντα.

14.

Ἄλλοτε εἶπεν αὐτοῖς· ἐξετάσατε ποία ἡ χείρων ἕξις, ἣν ὀφείλει νὰ ἀποφεύγῃ ὁ ἄνθρωπος. Ὁ Ῥαββί Ἐλιέζερ εἶπε· πονηρὸς ὀφθαλμός (τουτέστι φθόνος). Ὁ Ραββί Ἰεωσοῦας εἶπε· σύντροφος· κακός. Ὁ Ραββί Ἰωσῆς εἶπε· κακὴ γειτονεία. Ὁ Ραββί Συμεὼν εἶπε· τὸ δανείζεσθαι καὶ οὐδέποτε ἀποδίδειν, εἴτε παρ' ἀνθρώπων εἴτε παρὰ Θεοῦ, ὡς γέγραπται· «Δανείζεται ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ οὐκ ἀποτίσει, ὁ δὲ δίκαιος ἐλεεῖ καὶ δίδει (ψαλ. λζ', 21) ὁ Ραββί Ἐλεάζαρ εἶπεν· ἡ τῆς καρδίας μοχθηρία. Ἐπὶ τούτων ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος.— Ἐγὼ προτιμῶ τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Ἐλεάζαρ υἱοῦ τοῦ Ἀρὰχ τῶν ἰδικῶν σας· διότι εἰς ἐκεῖνο περιέχονται ἅπαντα.

טו הֵם אָמְרוּ שְׁלשָׁה דְבָרִים ׃ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר ׃ יְהִי כְבוֹד חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלָּךְ ׃ וְאַל תְּהִי נוֹחַ לִכְעוֹס ׃ וְשׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ ׃ וֶהֱוֵי מִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוּרָן שֶׁל חֲכָמִים ׃ וֶהֱוֵי זָהִיר בְּגַחַלְתָּם שֶׁלֹּא תִכָּוֶה ׃ שֶׁנְּשִׁיכָתָן נְשִׁיכַת שׁוּעָל ׃ וַעֲקִיצָתָן עֲקִיצַת עַקְרָב ׃ וּלְחִישָׁתָן לְחִישַׁת שָׂרָף ׃ וְאַף כָּל דִּבְרֵיהֶם כְּגַחֲלֵי אֵשׁ ׃

טז רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר ׃ עַיִן הָרָע וְיֵצֶר הָרָע ׃ וְשִׂנְאַת הַבְּרִיּוֹת ׃ מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם ׃

15.

Ἕκαστος τῶν μαθητῶν τούτων ἀφῆκε τρία ἀποφθέγματα. Ὁ μὲν Ραββί Ἐλιέζερ ἔλεγεν· Ἀγάπα τὴν τιμὴν τοῦ πλησίον σου ὡς τὴν ἰδικήν σου. Μὴ ἔνδιδε εὐκόλως εἰς τὴν ὀργήν. Μετανόησον μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ θανάτου σου. Προσέθετο δέ· θερμάνθητι ἐκ τῆς φλογὸς τῶν σοφῶν, (1) ἀλλὰ πρόσεχε καλῶς μὴ ἡ ἀνθρακιὰ αὐτῶν σὲ καύσῃ, διότι τὸ δῆγμα αὐτῶν εἶναι δῆγμα ἀλώπεκος, τὸ κέντημα, κέντημα σκορπίου· ἡ δὲ πνοή αὐτῶν, πνοή ὄφεως, καὶ πάντες οἱ λόγοι αὐτῶν, ὡς ἄνθρακες ἀνημμένοι (2).

16.

Ὁ Ραββί Ἰεωσοῦας ἔλεγεν· ὁ φθόνος, ὁ κακὸς πειρασμὸς καὶ τὸ μῖσος τῶν ἀνθρώπων ἐκβάλλουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ κόσμου (καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον ἀκοινώνητον).

(1) Τουτέστιν ἀποδέχου παρ' αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν ἐκείνην ἥτις θ ε ρ μ α ί ν ο υ σ α τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου, ζωογονεῖ αὐτόν.

(Σημ. Μεταφρ.)

(2) Τουτέστι πρόσεχε μὴ ὑποπέσῃς εἰς τὰς ὑπερβολὰς ἃς δύνανται νὰ σοὶ διδάξωσι, καὶ παρασυρθῇς εἰς τὸν ὑλισμόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἄρνησις τοῦ Θεοῦ καὶ φέρει τὸν ὄλεθρον τῶν θρησκευτικῶν τε καὶ κοινωνικῶν θεσμῶν. Συμπεραίνομεν τοῦτο, διότι, καθ' ἡμᾶς, ὁ Ῥαββί Ἐλιέζερ, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐλάλει ἐνταῦθα ἢ περὶ τῶν σοφιστῶν, οἵτινες ναὶ μὲν ἦσαν σοφοί, ἀλλὰ διὰ τῶν ὑπερβολῶν αὐτῶν ἐγένοντο ἀκροσφαλεῖς τῇ κοινωνίᾳ. (Σημ. Μεταφρ·)

יז רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר · יְהִי מָמוֹן חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלָּךְ · וְהַתְקֵן עַצְמְךָ לִלְמוֹד תּוֹרָה · שֶׁאֵינָהּ יְרוּשָּׁה לָךְ · וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמָיִם:

יח רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר · הֱוֵי זָהִיר בִּקְרִיאַת שְׁמַע וּבַתְּפִלָּה וּכְשֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע · אֶלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם · שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֵל חַנּוּן וְרַחוּם הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְנִחָם עַל הָרָעָה · וְאַל תְּהִי רָשָׁע בִּפְנֵי עַצְמְךָ:

יט רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר · הֱוֵי שָׁקוּד לִלְמוֹד תּוֹרָה · וְדַע מַה שֶׁתָּשִׁיב לְאַפִּיקוֹרוֹס · וְדַע לִפְנֵי מִי אַתָּה עָמֵל · וּמִי הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֶּם לָךְ שְׂכַר פְּעוּלָּתֶךָ:

כ רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר · הַיּוֹם קָצֵר ·

17.

῾Ο Ραββί Ἰωσῆς ἔλεγεν· ἐκτίμα τὰ ἀνήκοντα τῷ πλησίον σου ὡς τὰ ἰδικά σου. Μελέτα μὲ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἵνα μάθῃς τὸν θεῖον Νόμον, διότι δὲν εἶναι πρᾶγμα τὸ ὁποῖον νὰ ἔλαβες εἰς κληρονομίαν· πάντα δὲ τὰ ἔργα σου ἂς τείνωσι πρὸς θρησκευτικὸν καὶ ἐνάρετον σκοπόν.

18.

῾Ο ῾Ραββί Συμεὼν ἔλεγε· μεθ' ὅλης σου τῆς προσοχῆς ἀναγίνωσκε τὸν Σεμὰν καὶ τὴν προσευχήν σου. Προσευχόμενος δὲ μὴ κάμνε τοῦτο κατὰ συνήθειαν, ἀλλ' ὅπως ἐπικαλεσθῇς τὴν ἐπιείκειαν καὶ χάριν τοῦ θεοῦ, περὶ οὗ γέγραπται· «῾Ο Θεὸς ἐλεήμων καὶ οἰκτείρμων, μακρόθυμος καὶ μετανοῶν ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ τοῦ κακοῦ (Ιωνᾶς δ, 2)»· οὔτε νόμιζε σεαυτὸν ἀσεβῆ.

19.

῾Ο ῾Ραββὶ Ἐλεάζαρ ἔλεγε. Καταγίνου ἀνενδότως εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου, ἵνα δυνηθῇς νὰ ἀναιρέσῃς τὰς γνώμας τῶν ἀπίστων καὶ αἱρετικῶν. Διαλογίζου ὑπὲρ τίνος μοχθεῖς, καὶ ποῖος ὁ κύριος ὅστις μέλλει νὰ σοὶ ἀποδώσῃ τὸ βραβεῖον.

20.

῾Ο ῾Ραββὶ Ταρφὼν ἔλεγεν.—῾Η μὲν ἡμέρα βρα-

וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה וְהַפּוֹעֲלִים עֲצֵלִים ׃
וְהַשָּׂכָר הַרְבֵּה ׃ וּבַעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק ׃

כא הוּא הָיָה אוֹמֵר ׃ לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמוֹר ׃ וְלֹא אַתָּה בֶן חוֹרִין לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה ׃ אִם לָמַדְתָּ תּוֹרָה הַרְבֵּה נוֹתְנִין לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה ׃ וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ ׃ וְדַע מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא

פרק שלישי

עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר ׃ הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלשָׁה דְבָרִים ׃ וְאֵין אַתָּה בָא לִידֵי עֲבֵרָה ׃ דַּע מֵאַיִן בָּאתָ וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ ׃ וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן ׃ מֵאַיִן בָּאתָ? מִטִּפָּה סְרוּחָה ׃

χεῖα τὸ δὲ ἔργον μακρὸν, οἱ ἐργάται ὀκνηροὶ, ὁ μισθὸς μέγας, καὶ ὁ δεσπότης ἐπείγει.

21.

Αὐτὸς δὲ ἔλεγε προσέτι. — Εἰς σὲ δὲν ἀπόκειται νὰ περατώσῃς τὸ ἔργον, ἀλλ' οὔτε ἔχεις τὸ ἐλεύθερον νὰ ἐγκαταλείψῃς τοῦτο. Ἂν προχωρήσῃς πολὺ εἰς τὴν μελέτην τοῦ Νόμου, θὰ λάβῃς πλευσίαν ἀμοιβὴν, ὁ δὲ μισθαποδότης κύριός σου θὰ σοὶ παρέχῃ πιστῶς τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐργασίας σου. Μάθε δὲ ὅτι ὁ μισθὸς τῶν δικαίων δίδεται εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1.

'Ακαβίας ὁ υἱὸς Μααλέλου ἔλεγε.—Μελέτα τρία τινὰ, καὶ δὲν θὰ ὑποπέσῃς εἰς ἁμαρτίαν. Συλλογίζου πόθεν ἦλθες, ποῦ πορεύεσαι, καὶ ἐνώπιον τίνος ὀφείλεις μίαν ἡμέραν νὰ δώσῃς λόγον τῶν πράξεών σου. Πόθεν ἦλθες; 'Εκ σταγόνος δυσώδους ῥευστοῦ. Ποῦ δὲ πορεύεσαι; 'Εκεῖ ὅπου χῶμα, σκώληκες καὶ σῆψις. 'Ενώπιον τίνος θὰ δώσῃς λόγον τῶν πράξεών σου; 'Ενώπιον τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλέων, τοῦ ἁγίου καὶ εὐλογητοῦ Κυρίου.

וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ? לִמְקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה · וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן? לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

ב רַבִּי חֲנַנְיָה סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר · הֱוֵי מִתְפַּלֵּל בִּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת · שֶׁאִלְמָלֵא מוֹרָאָהּ · אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוֹ:

ג רַבִּי חֲנִינָא בֶּן תְּרַדְיוֹן אוֹמֵר · שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִין וְאֵין בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה הֲרֵי זֶה מוֹשַׁב לֵצִים · שֶׁנֶּאֱמַר וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב · אֲבָל שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִין וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה · שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם · שֶׁנֶּאֱמַר אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי יְיָ וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ · אֵין לִי אֶלָּא שְׁנַיִם · מִנַּיִן שֶׁאֲפִילוּ אֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק

2.

Ῥαββὶ Χανανιᾶς ὁ ἀρχιερεὺς ἔλεγε.—Προσεύχου ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῆς κυβερνήσεως, διότι ἄνευ τοῦ ὑπὸ ταύτης ἐμπνεουμένου φόβου, οἱ ἄνθρωποι ζῶντες ἤθελον καταπίνει ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

3.

Ραββὶ Χανινᾶς ὁ υἱὸς Θεραδιῶνος ἔλεγεν.—Ὅταν δύο συμπαρακάθηνται καὶ δὲν συνδιαλέγωνται περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ θείου Νόμου ([1]), εἶναι ἄξιοι νὰ κληθῶσιν ὁμήγυρις ἐμπαικτῶν περὶ ὧν ἡ ἁγία γραφὴ λέγει. "Μακάριος ὁ μὴ καθίζων ἐπὶ καθέδρας χλευαστῶν (Ψαλ. ά, 1)"· ἀλλ' ἐὰν δύο συμπαρευρισκόμενοι, συνδιαλέγωνται περὶ τοῦ θείου Νόμου, ἡ Θεότης ἑδρεύει ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς γέγραπται· «ὅταν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον λαλῶσιν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὁ Κύριος προσέχει καὶ ἀκούει, καὶ οἱ λόγοι αὐτῶν γράφονται ἐν τῇ βίβλῳ ἐνθυμήσεων τῇ διαλαμβανούσῃ περὶ τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον καὶ τῶν σεβομένων τὸ ὄνομα αὐτοῦ. (Μαλαχ. γ', 16.) Τοῦτο συμβαίνει ἐὰν ὦσι, δύο. Πόθεν δὲ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ κατὰ μό-

(1) Μνείαν ποιούμεθα ὅτι ἡ Ἱερὰ Γραφὴ οὐχὶ μόνον θρησκευτικὰ περιέχει ἀντικείμενα, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀναγόμενα εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ῥαββί Χανινᾶς διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἀποφθέγματος δὲν ἐνόησε νὰ ἀποδοκιμάσῃ συνδιαλέξεις, μὴ ἐχούσας ἀποκλειστικῶς θρησκευτικὸν ἀντικείμενον, ἀλλ' ἐκείνας περὶ ὧν ὁ λόγος εἰς τὸν 1.ον στίχον τοῦ ά ψαλμοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ εἰρημένος ῥαββί μνημονεύει. (Σημ. μεταφραστοῦ)

בַּתּוֹרָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹבֵעַ לוֹ
שָׂכָר · שֶׁנֶּאֱמַר יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדּוֹם כִּי
נָטַל עָלָיו׃

ד רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר · שְׁלשָׁה שֶׁאָכְלוּ
עַל שֻׁלְחָן אֶחָד · וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו
דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִזִּבְחֵי מֵתִים
שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָּל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא
צוֹאָה בְּלִי מָקוֹם · אֲבָל שְׁלשָׁה שֶׁאָכְלוּ
עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי
תוֹרָה כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִשֻּׁלְחָנוֹ שֶׁל מָקוֹם ·
שֶׁנֶּאֱמַר · וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר
לִפְנֵי יְיָ׃

ה רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן חֲכִינַאי אוֹמֵר הַנֵּעוֹר
בַּלַּיְלָה · וְהַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי ·
וְהַמְפַנֶּה לִבּוֹ לְבַטָּלָה · הֲרֵי זֶה
מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ׃

ו רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר · כָּל

νας μελετῶν τὸν θεῖον Νόμον ἀνταμείβεται παρὰ Θεοῦ; ἐκ τοῦ ῥητοῦ τούτου «ἂς καθήσῃ μόνος καὶ μελετήσῃ, διότι ὁ Θεὸς θέλει ἀνταμείψει αὐτόν.

4.

Ὁ ῥαββὶ Συμεὼν ἔλεγε. — Τρεῖς συντρώγοντες καὶ μὴ συνδιαλεγόμενοι περὶ τοῦ θείου Νόμου, θεωροῦνται ὡς ἂν ἔτρωγον εἰδολόθυτα, κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον. «Διότι ὅλαι αἱ τράπεζαι εἶναι πλήρεις ἐμετοῦ καὶ ἀκαθαρσίας, καθόσον ἐκεῖ δὲν ἐγένετο μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ (Ἡσαΐας κή 8)» Ἀλλ' ἐὰν τρεῖς συντρώγοντες συνδιαλέγωνται περὶ τοῦ θείου Νόμου, θεωροῦνται ὡς συμμετέχοντες τῆς θείας τραπέζης, καθὰ γέγραπται· «καὶ εἶπεν εἰς ἐμέ· αὕτη εἶναι ἡ τραπεζα ἡ ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου (1) (Ἰεζεκ. μά, 22)

5.

Ὁ Ραββί Χανινᾶς υἱὸς Σανινάη ἔλεγεν. — Ὅστις διατελεῖ ἄγρυπνος τὴν νύκτα, ἤ, περιηγούμενος μόνος, στρέφει τὸν νοῦν εἰς μάταια πράγματα, ἐκθέτει εἰς κίνδυνον τὴν ζωήν του.

6.

Ὁ Ραββί Νεχουνιᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀκανᾶ ἔλεγεν. Ὅστις ὑποβάλλει ἑαυτὸν εἰς τὸν τοῦ θείου Νόμου

(1) Διὰ τοῦτο ὑποχρεούμεθα ν' ἀπευθύνωμεν προσευχὰς πρὸς τὸν Θεὸν πρὸ καὶ μετὰ τὴν βρῶσιν.

(Σημ. Μεταφραστοῦ)

הַמְקַבֵּל עָלָיו עֹל תּוֹרָה׃ מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ עֹל מַלְכוּת וְעֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ׃ וְכָל הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עֹל תּוֹרָה׃ נוֹתְנִין עָלָיו עֹל מַלְכוּת וְעֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ׃

י רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן דּוֹסָא אִישׁ כְּפַר חֲנַנְיָה אוֹמֵר׃ עֲשָׂרָה שֶׁיּוֹשְׁבִין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה׃ שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵינֵיהֶם׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃ אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל׃ וּמִנַּיִן אֲפִילוּ חֲמִשָּׁה׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃ וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ׃ וּמִנַּיִן אֲפִילוּ שְׁלֹשָׁה׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃ בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט׃ וּמִנַּיִן אֲפִילוּ שְׁנַיִם׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃ אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע׃ וּמִנַּיִן אֲפִילוּ אֶחָד׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃ בְּכָל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ׃

ζυγόν, θὰ ἀπαλλαχθῇ τῆς τυραννίας τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν κοσμικῶν ἀπαιτήσεων· ἀλλ' ὁ ἀποσείων τὸν ζυγόν τοῦ θείου Νόμου ὑπόκειται εἰς τὴν τυραννίαν τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν κοσμικῶν ἀπαιτήσεων.

7.

Ῥαββὶ Χαλαφτᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Δοσσᾶ ἐκ τοῦ χωρίου Χανανιᾶ, ἔλεγεν.—Ὅταν δέκα συνεδριάζωσι καὶ οἱ λόγοι αὐτῶν περιστρέφονται εἰς τὸν θεῖον Νόμον, ἡ Θεότης ἑδρεύει ἐν μέσω αὐτῶν, ὡς γέγραπται «ὁ Θεὸς ἑδρεύει ἐν συναγωγῇ θείᾳ. [2] (Ψαλμός πβ' 1). Πόθεν δὲ ἐὰν πέντε; Ἐκ τοῦ ῥητοῦ· « Καὶ τὴν ἁρμονίαν (τῶν διαφόρων στοχείων)[2] ἐπὶ τῆς γῆς συνέθετο (Αμός θ', 6)» Καὶ πόθεν ἐὰν τρεῖς; Εκ τούτου.» Ἀναμέσον τῶν κριτῶν θέλει κρίνει[3] (Ψαλμός 82, 1.) Καὶ ἐὰν δύο; Ἐκ τούτου· «Ὅταν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον συνδιαλέγωνται ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὁ Κύριος προσέχει καὶ ἀκούει (Μαλαχίας γ' 16). Καὶ τέλος ἐὰν εἷς; Εκ τούτου· «Εἰς πάντα τόπον ὅπου ἂν ἐπικαλεσθῇς τὸ ὄνομά μου, θέλω ἔλθει πρὸς σὲ καὶ εὐλογήσω σε (Ἔξοδος κ' 24).

(1) Διὰ δέκα τοὐλάχιστον ἀτόμων συγκροτεῖται πλήρης θρησκευτικὴ συνέλευσις (Σημ. μεταφραστοῦ)

(2) Μετεφράσαμεν τὸ אגודה διὰ τῆς λέξεως ἁ ρ μ ο ν ί α ν κατὰ τὸ λεξικὸν τῶν Σάνδερ καὶ Τρένελ· ἄλλοι ὅμως φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἀληθὴς ἔννοια τῆς λέξεως ταύτης εἶναι δ έ σ μ η μ ι κ ρ ὰ ὁμοιάζουσα πρὸς τοὺς πέντε δακτύλους ἡνωμένους.

(3) Τριμελὲς Δικαστήριον. (Σημ. μεταφραστοῦ.)

ח רַבִּי אֶלְעָזָר אִישׁ בַּרְתּוֹתָא אוֹמֵר׃
תֶּן לוֹ מִשֶּׁלוֹ שֶׁאַתָּה וְשֶׁלְּךָ שֶׁלּוֹ׃ וְכֵן
בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר׃ כִּי מִמְּךָ הַכֹּל׃
וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ׃

ט רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר׃ הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ
וְשׁוֹנֶה וּמַפְסִיק מִמִּשְׁנָתוֹ וְאוֹמֵר׃
מַה נָּאֶה אִילָן זֶה׃ מַה נָּאֶה נִיר זֶה׃
מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מִתְחַיֵּב
בְּנַפְשׁוֹ׃

י רַבִּי דָּסְתַּאי בַּר יַנַּאי מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר׃ כָּל־הַשּׁוֹכֵחַ דָּבָר אֶחָד
מִמִּשְׁנָתוֹ׃ מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ
מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃ רַק הִשָּׁמֶר
לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד׃ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ׃ יָכוֹל אֲפִלּוּ
תָּקְפָה עָלָיו מִשְׁנָתוֹ׃ תַּלְמוּד לוֹמַר וּפֶן
יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ׃ הָא אֵינוֹ
מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ עַד שֶׁיֵּשֵׁב וִיסִירֵם מִלִּבּוֹ׃

8.

Ὁ Ραββί Ἐλεάζαρ ὁ ἐκ Βαρτοτᾶ ἔλεγε.— Δίδε τῷ Κυρίῳ ἐκ τῶν ἰδίων του, διότι σὺ καὶ πάντα τὰ σὰ εἰς αὐτὸν ἀνήκουσιν. Οὕτω δὲ καὶ Δαβὶδ ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ. «Ἐκ σοῦ τὰ πάντα, καὶ ἐκ τῆς χειρὸς λαμβάνομεν καὶ προσφέρομέν σοι (Α. Παραλειπ. κθ΄ 14).

9.

Ὁ Ραββί Συμεὼν ἔλεγεν.—Ὅστις καθ' ὁδὸν μελετῶν τὸν Νόμον, διακόπτει τὴν μελέτην του, ἀναβοῶν· ὁπόσον ὡραῖον τὸ δένδρον τοῦτο, ὁπόσον ὡραία ἡ αὔλαξ αὕτη, θεωρεῖται παρὰ τῆς ἱερᾶς γραφῆς ὡς ἐκθέτων τὴν ζωήν του εἰς κίνδυνον.

10.

Ὁ Ραββί Δοστάης ὁ υἱὸς τοῦ Ἰανάη, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ραββί Μεΐρ, ἔλεγεν.—Ὅστις λησμονεῖ τι ἐξ ὅσων ἐδιδάχθη θεωρεῖται παρὰ τῆς Γραφῆς ὡς ῥιψοκινδυνεύων τὴν σωτηρίαν τῆς ἰδίας ψυχῆς, (1) καθὰ γέγραπται· «Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ φύλαξον τὴν ψυχήν σου σφόδρα, μὴ λησμονήσῃς ἅπερ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου (Λευτ. δ΄ 9). Ἐρρέθη τάχα τοῦτο καὶ δι' ἣν περίπτωσιν τὰ ἀντικείμενα ὅσα ἔμαθέ τις δυσκόλως διατηροῦνται εἰς τὴν μνήμην του; Διὰ τοῦτο γέγραπται· «Καὶ πρόσεχε μὴ χωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς καρδίας σου καθ' ὅλην τὴν ζωήν σου (Δευτ. δ΄ 9)» Τότε μόνον λοιπὸν εἶναι ἔνοχος ὅταν αὐτοπροαιρέτως ἐπιλανθάνηται ἐξ ἰδίας του ἀπροσεξίας καὶ ῥαθυμίας.

(1) Ὑπενθυμίζομεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ῥαβῖνοι μετεχειρίζοντο συχνάκις τὸ εἰκονικὸν ὕφος ὅπως ἐγχαράττωσιν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἰσραηλιτῶν τὴν ἀγάπην τῆς μελέτης.

י״ רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא אוֹמֵר • כָּל
שֶׁיִּרְאַת חֶטְאוֹ קוֹדֶמֶת לְחָכְמָתוֹ •
חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת • וְכָל שֶׁחָכְמָתוֹ קוֹדֶמֶת
לְיִרְאַת חֶטְאוֹ • אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת :

י״ב הוּא הָיָה אוֹמֵר • כָּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּין
מֵחָכְמָתוֹ • חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת •
וְכָל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו • אֵין
חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת :

י״ג הוּא הָיָה אוֹמֵר • כָּל שֶׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת
נוֹחָה הֵימֶנּוּ • רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ •
וְכָל שֶׁאֵין רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ •
אֵין רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ :

י״ד רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס אוֹמֵר • שֵׁנָה
שֶׁל שַׁחֲרִית • וְיַיִן שֶׁל צָהֳרַיִם • וְשִׂיחַת
הַיְלָדִים • וִישִׁיבַת בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת שֶׁל עַמֵּי
הָאָרֶץ • מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם :

ט״ו רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי אוֹמֵר • הַמְחַלֵּל
אֶת הַקֳּדָשִׁים וְהַמְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת •

11.

Ὁ Ραββί Χανινᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Δοσᾶ ἔλεγεν.—Ὅστις τὸν φόβον τῆς ἁμαρτίας ἔχει ἀνώτερον τῆς σοφίας, ἡ σοφία αὐτοῦ διατηρεῖται· ἂν δὲ ἡ σοφία αὐτοῦ ὑπερέχῃ τοῦ φόβου τῆς ἁμαρτίας, ἡ σοφία αὐτοῦ δὲν διατηρεῖται.

12.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν.—Ὅστις ἀγαθοεργήματα ἀριθμεῖ πλειότερα τῆς σοφίας του, ἡ σοφία αὐτοῦ διατηρεῖται· καὶ ὅστις ἔχει πλειοτέραν σοφίαν ἢ ὅσα ἀριθμεῖ ἀγαθοεργήματα, ἡ σοφία αὐτοῦ δὲν διατηρεῖται.

13.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι.—Ὅστις εἶναι εὐπρόσδεκτος τοῖς ἀνθρώποις, εἶναι ἐπίσης καὶ τῷ Θεῷ, καὶ ὅστις δὲν εἶναι εὐπρόσδεκτος τοῖς ἀνθρώποις, δὲν εἶναι οὔτε τῷ Θεῷ.

14.

Ὁ Ραββὶ Δοσᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ἰρκανοῦ ἔλεγεν—ὁ πολὺς ὕπνος τῆς πρωΐας, ὁ οἶνος τῆς μεσημβρίας, ἡ φλυαρία περὶ τῶν νεανικῶν πραγμάτων, καὶ ἡ συνδιάλεξις μετὰ χυδαίων καὶ ἀπαιδεύτων, εἶναι αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα διώκεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ κόσμου (τουτέστι τῆς κοινωνίας).

15.

Ὁ Ραββί Ἐλεάζαρ ἐκ Μωδὶν ἔλεγεν—Ὁ βεβηλόνων τὰ ἱερὰ, ὁ περιφρονῶν τὰς ἑορτὰς, ὁ ποι-

וְהַמַּלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים ׃ וְהַמֵּפֵר בְּרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ׃ וְהַמְגַלֶּה פָנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַהֲלָכָה ׃ אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים ׃ אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא ׃

יג רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר ׃ הֱוֵי קַל לְרֹאשׁ ׃ וְנוֹחַ לְתִשְׁחֹרֶת ׃ וֶהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּשִׂמְחָה ׃

יד רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר ׃ שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ ׃ מַרְגִּילִין אֶת הָאָדָם לְעֶרְוָה ׃

יח הוּא הָיָה אוֹמֵר ׃ מַסֹּרֶת סְיָג לַתּוֹרָה ׃ מַעַשְׂרוֹת סְיָג לָעֹשֶׁר ׃ נְדָרִים סְיָג לַפְּרִישׁוּת ׃ סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה ׃

יט הוּא הָיָה אוֹמֵר ׃ חָבִיב אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְצֶלֶם ׃ חִבָּה יְתֵירָה נוֹדַעַת לוֹ

ῶν τὸν πλησίον του νὰ ἐρυθριάζῃ δημοσίᾳ, ὁ παραβιάζων τὴν Διαθήκην τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραὰμ καὶ ὁ παρεξηγῶν τὸν θεῖον Νόμον, καί τοι πολυμαθὴς καὶ ἀγαθοποιὸς, δὲν συμμετέχει τῆς μελλούσης ζωῆς.

16.

Ὁ Ραββί Ἰσμαὴλ ἔλεγε.— Σπεῦδε δρομαίως πρὸς τοὺς προϊσταμένους σου, δεῖξον σεαυτὸν εὐπροσήγορον πρὸς τοὺς νέους, καὶ δέχου πάντα ἄνθρωπον μεθ' ἱλαρότητος.

17.

Ὁ Ραββί Ἀχιβᾶς ἔλεγεν. — Ὁ ὑπερβολικὸς γέλως καὶ ἡ κουφόνοια παρασύρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀκράτειαν.

18.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι — Ἡ Μασσορὰ εἶναι φραγμὸς τοῦ θείου Νόμου, τὰ δέκατα εἶναι φραγμὸς τοῦ πλούτου, τὰ ἀναθήματα εἶναι φραγμὸς τῆς ἐγκρατείας, φραγμὸς δὲ τῆς σοφίας εἶναι ἡ σιγή.

19.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε πρὸς τούτοις. — Ὁ ἄνθρωπος εἶναι προσφιλὴς τῷ Θεῷ, διότι ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα αὐτοῦ· εἰς τοῦτο δὲ ἰδίως ἔδειξεν αὐτῷ μεγίστην

שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם · שֶׁנֶּאֱמַר · כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם :

כ חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָנִים לַמָּקוֹם · חִבָּה יְתֵרָה נוֹדַעַת לָהֶם שֶׁנִּקְרְאוּ בָנִים לַמָּקוֹם · שֶׁנֶּאֱמַר · בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ אֱלֹהֵיכֶם :

כא חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתַּן לָהֶם כְּלִי חֶמְדָּה · חִבָּה יְתֵרָה נוֹדַעַת לָהֶם · שֶׁנִּתַּן לָהֶם כְּלִי חֶמְדָּה שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם · שֶׁנֶּאֱמַר · כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ :

כב הַכֹּל צָפוּי וְהָרְשׁוּת נְתוּנָה · וּבְטוּב הָעוֹלָם נִדּוֹן · וְהַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה :

כג הוּא הָיָה אוֹמֵר · הַכֹּל נָתוּן בְּעֵרָבוֹן · וּמְצוּדָה פְרוּשָׂה עַל כָּל הַחַיִּים · הֶחָנוּת פְּתוּחָה · וְהַחֶנְוָנִי מַקִּיף · וְהַפִּנְקָס

ἀγάπην, ὅτε τῷ ἐδήλωσεν ὅτι τὸν ἔπλασε κατ' εἰκόνα αὐτοῦ, ὡς γέγραπται. «Διότι κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον (Γεν. θ' 6).

20.

Προσφιλεῖς εἶναι οἱ Ἰσραηλῖται τῷ Θεῷ διότι ἐκάλεσεν αὐτοὺς υἱούς του, καὶ κατὰ τοῦτο ἰδίως ἔδειξεν αὐτοῖς μεγίστην ἀγάπην, διότι ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὅτι ἐκάλει αὐτοὺς υἱούς του, ὡς γέγραπται «Υἱοὶ ἐστὲ Κυρίου τοῦ Θεοῦ Ὑμῶν (Δευτ. ιδ' 1).

21.

Οἱ Ἰσραηλῖται εἶναι προσφιλεῖς τῷ Θεῷ, καθότι ἔδωκεν αὐτοῖς πᾶν ὅτι εἶχε πολυτιμότερον· κατὰ τοῦτο ἰδίως ἔδειξεν αὐτοῖς μεγίστην ἀγάπην, διότι ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὅτι τοῖς παρεχώρησε πᾶν ὅ,τι εἶχε πολυτιμότερον, ὡς γέγραπται «Διότι καλὴν διδασκαλίαν σᾶς ἔδωκα, μὴ ἐγκαταλείψατε τοὺς νόμους (Παροιμ. δ' 2).

22.

Περὶ πάντων προὐνοήθη· οὐχ ἧττον ὅμως τὸ αὐτεξούσιον ἐδόθη τοῖς ἀνθρώποις· ὁ κόσμος κρίνεται ἐπὶ τῷ κρεῖττον αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ πάντα κρέμαντα ἐκ τοῦ πολυαρίθμου τῶν ἀγαθῶν πράξεων.

23.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. — Πανθ' ὅσα ὁ ἄνθρωπος ἔχει, ἐδόθησαν αὐτῷ εἰς παρακαταθήκην· δίκτυον ἡπλώθη ἐπὶ πάντων τῶν ζώντων· ἀνοικτὴ εἶναι ἡ ἀποθήκη, ὁ ἐργαστηριάρχης δίδει

פָּתוּחַ · וְהַיָּד כּוֹתֶבֶת · וְהַגַּבָּאִין מַחֲזִירִין תָּדִיר בְּכָל יוֹם וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם בֵּין מִדַּעְתּוֹ וּבֵין שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ · וְיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמֹכוּ · וְהַדִּין דִּין אֱמֶת וְהַכֹּל מְתֻקָּן לִסְעוּדָה:

כא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר · אִם אֵין תּוֹרָה אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ · אִם אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ אֵין תּוֹרָה · אִם אֵין חָכְמָה אֵין יִרְאָה · אִם אֵין יִרְאָה אֵין חָכְמָה · אִם אֵין דַּעַת אֵין בִּינָה · אִם אֵין בִּינָה אֵין דַּעַת · אִם אֵין קֶמַח אֵין תּוֹרָה · אִם אֵין תּוֹרָה אֵין קֶמַח:

כב הוּא הָיָה אוֹמֵר · כָּל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו לְמָה הוּא דוֹמֶה · לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרֻבִּין וְשָׁרָשָׁיו מוּעָטִין · וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקַרְתּוֹ וְהוֹפַכְתּוֹ עַל פָּנָיו · שֶׁנֶּאֱמַר · וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב · וְשָׁכַן חֲרֵרִים

ἐν πίστει, ἀνοικτὸς ὁ κατάλογος. ἡ δὲ χεὶρ γράφει, ὁ βουλόμενος δύναται νὰ δανεισθῇ, οἱ δὲ εἰσπράκτορες ἀείποτε περιφέρονται καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ πληρόνωσιν αὐτοῖς ἑκόντες ἄκοντες, διότι ἀπολαύουσιν ὑποστηρίξεως. Ἡ δοθεῖσα κρίσις δικαία ἐστὶ καὶ εὐθεῖα· ἅπαντες δὲ ἑτοιμάζονται πρὸς συμπόσιον (τουτέστι διὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν).

24.

Ραββί Ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀζαρίου, ἔλεγεν.— Ἄνευ θρησκείας δὲν ὑπάρχουσι κοινωνικαὶ ἀρεταί, ἀλλ' ἄνευ κοινωνικῶν ἀρετῶν, δὲν ὑπάρχει θρησκεία. Ἄνευ σοφίας δὲν ὑπάρχει φόβος Θεοῦ, καὶ ἄνευ φόβου Θεοῦ δέν ὑπάρχει σοφία· ἄνευ συνέσεως δὲν ὑπάρχουσι γνώσεις, καὶ ἄνευ γνώσεων δὲν ὑπάρχει σύνεσις· ἄνευ ἄρτου δὲν ὑπάρχει διδασκαλία, ἀλλ' ἄνευ διδασκαλίας δὲν ὑπάρχει ἄρτος.

25.

Ὁ αὐτὸς προσέθετο.— Ὁ ἔχων πλείονα γνῶσιν ἢ καλὰς πράξεις πρὸς τί ὁμοιάζει; Ὁμοιάζει πρὸς πολύκλαδον δένδρον ἀλλ' ὀλιγόρριζον. Οἱαδήποτε πνοὴ ἀνέμου ἀρκεῖ πρὸς ἐκρίζωσιν καὶ καταβολὴν αὐτοῦ, ὡς γέγραπται· «Διότι θέλει εἶσθαι ὡς ἡ ἀγριομυρίκη εἰς τὴν ἔρημον, καὶ δὲν θέλει ἰδεῖ ὅταν ἔλθῃ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ θέλει κατοικεῖ τόπους

בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא תֵשֵׁב · אֲבָל
כָּל־שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּין מֵחָכְמָתוֹ לְמָה הוּא
דוֹמֶה · לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מוּעָטִין וְשָׁרָשָׁיו
מְרֻבִּין · וַאֲפִילוּ כָּל־הָרוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם
בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ · אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ
מִמְּקוֹמוֹ · שֶׁנֶּאֱמַר · וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל
עַל מַיִם · וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו ·
וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֹם · וְהָיָה עָלֵהוּ
רַעֲנָן · וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג · וְלֹא
יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי :

כ׳ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חִסְמָא אוֹמֵר · קִנִּין
וּפִתְחֵי נִדָּה הֵן הֵן גּוּפֵי הֲלָכוֹת ·
תְּקוּפוֹת וְגִמַטְרִיָּאוֹת פַּרְפְּרָאוֹת
לַחָכְמָה :

פרק רביעי

א׳ בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר · אֵיזֶהוּ חָכָם הַלּוֹמֵד
מִכָּל־אָדָם · שֶׁנֶּאֱמַר · מִכָּל מְלַמְּדַי

ξηροὺς εἰς τὴν ἔρημον, γῆν ἁλμυρὰν καὶ ἀκατοίκητον. (Ἱερεμίας ιζ', 6). Ἀλλ' ὁ ἔχων πλείονα ἀγαθοεργήματα ἢ γνῶσιν πρὸς τί ὁμοιάζει; Ὁμοιάζει πρὸς δένδρον ὀλιγόκλαδον μὲν, ἀλλὰ πολύρριζον. Ἐὰν πάντες αἱ λαίλαπες ἐπιπέσωσι κατ'αὐτοῦ, ἤθελον εἶσθαι ἀνίσχυροι νὰ τὸ κλονίσωσιν, ἢ νὰ μεταβάλωσι τὴν θέσιν του, ὡς γέγραπται· « Διότι θέλει εἶσθαι ὡς δένδρον πεφυτευμένον πλησίον τῶν ὑδάτων τὸ ὁποῖον ἐξαπλόνει τὰς ῥίζας αὐτοῦ πλησίον τοῦ ῥύακος, καὶ δὲν θὰ αἰσθάνηται ὅταν ἔρχηται τὸ καῦμα, ἀλλὰ τὸ φύλλον αὐτοῦ πάντοτε θὰ ἦναι πράσινον, ἐν ἔτει ἀνομβρίας δὲν θὰ ὑποφέρῃ, οὐδὲ θέλει παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνῃ καρπόν (Ἱερεμία ιζ, 8).

26

Ραββὶ Ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς τοῦ Χισμᾶ ἔλεγεν. — Οἱ νόμοι οἱ ἀφορῶντες εἰς τὰς φωλεὰς τῶν πτηνῶν καὶ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἀκαθάρτων γυναικῶν, εἶναι οὐσιωδέστατοι· ἡ δὲ ἀστρονομία καὶ ἡ γεωμετρία εἶναι κοσμήματα τῆς ἐπιστήμης.

ΚΕΦΑΛΛΙΟΝ Δ'.

1.

Ὁ Βὲν Ζωμᾶς ἔλεγε. — Τίς ὁ σοφὸς; Ὁ μανθάνων παρὰ πάντων, ὡς γέγραπται· «Παρὰ πάντων τῶν διδασκόντων με μανθάνω, διότι τὰ μαρ-

הִשְׂכַּלְתִּי כִּי עֵדְוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִי׃ אֵיזֶהוּ גִבּוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃ טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר וּמֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מִלֹּכֵד עִיר׃ אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃ יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ׃ אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה׃ וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא׃ אֵיזֶהוּ מְכֻבָּד הַמְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃ כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ׃

ב בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר׃ הֱוֵי רָץ לְמִצְוָה קַלָּה׃ וּבוֹרֵחַ מִן הָעֲבֵרָה׃ שֶׁמִּצְוָה גוֹרֶרֶת מִצְוָה׃ וַעֲבֵרָה גוֹרֶרֶת עֲבֵרָה׃ שֶׁשְּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה׃ וּשְׂכַר עֲבֵרָה עֲבֵרָה׃

ג הוּא הָיָה אוֹמֵר׃ אַל תְּהִי בָז לְכָל אָדָם׃ וְאַל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל דָּבָר׃ שֶׁאֵין לָךְ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה׃ וְאֵין לָךְ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם׃

τύριά σου ἡ μελέτη μου εἰσὶ (ψιλ'. ριθ. 99). Τίς ὁ ἀνδρεῖος; Ὁ κατακυριεύων τῶν ἰδίων αὐτοῦ παθῶν, ὡς γέγραπται. «Καλλίτερος εἶναι ὁ μακρόθυμος ἢ ὁ δυνατός· ὁ δὲ ἐξουσιάζων τὴν ὀργήν του, κρείσσων τοῦ ἐκπορθοῦντος πόλιν(Παροιμ. στ. 32.)» ✓ Τίς ὁ πλούσιος; Ὁ ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἔχει, ὡς γέγραπται. « Ἂν τρώγῃς ἐκ τοῦ κόπου τῶν χειρῶν σου, μακάριος θέλεις εἶσαι καὶ εὐτυχία εἰς σὲ (ψαλ. ρηκ. 2). Μακάριος θέλεις εἶσαι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον καὶ εὐτυχὴς εἰς τὸν ἄλλον.» Τίς ὁ ἀξιότιμος; ὁ σεβόμενος τοὺς ἄλλους, ὡς γέγραπται.“ Διότι τοὺς δοξάζοντάς με θέλω δοξάσει, οἱ δὲ καταφρονοῦντές με θέλουσιν ἐξευτελισθῇ (Α. Σαμουὴλ β' 30).»

2.

Ὁ Βὲν 'Αζάης ἔλεγεν. Σπεῦδε νὰ ἐκτελῇς τὴν μικρὰν ἐντολὴν, (ὡς τὴν μεγάλην) καὶ ἀπόφευγε οἱονδήποτε παράπτωμα, διότι πᾶσα ἐνάρετος πρᾶξις συνεπισύρει μεθ' ἑαυτῆς ἄλλην, τὸ δὲ παράπτωμα σύρει μεθ' ἑαυτοῦ ἕτερον, ἐπειδὴ ἡ μὲν ἀρετὴ ἀνταμείβεται δι' αὐτῆς τῆς ἀρετῆς, ἡ δὲ κακία τιμωρεῖται δι' αὐτῆς τῆς κακίας.

3.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. — Μηδένα περιφρόνει, μήτε νόμιζε ἀδύνατον οἱονδήποτε πρᾶγμα καθότι οὐδεὶς ὁ μὴ ἔχων μίαν ὥραν αἰσίαν, καὶ οὐδὲν τὶ τὸ μὴ δυνάμενον νὰ λάβῃ χώραν.

ד רַבִּי לְוִיטַס אִישׁ יַבְנֶה אוֹמֵר · מְאֹד
מְאֹד הֱוֵי שְׁפַל רוּחַ בִּפְנֵי כָּל הָאָדָם
שֶׁתִּקְוַת אֱנוֹשׁ רִמָּה :

ה רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר · כָּל
הַמְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בַּסֵּתֶר ·
נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ בַּגָּלוּי · אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד
מֵזִיד בְּחִלּוּל הַשֵּׁם :

ו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר · הַלּוֹמֵד עַל
מְנָת לְלַמֵּד · מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לִלְמוֹד
וּלְלַמֵּד · וְהַלּוֹמֵד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת ·
מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר
וְלַעֲשׂוֹת :

ז רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר · אַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה
לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם · וְלֹא קַרְדֹּם
לַחְפּוֹר בָּהֶם · וְכֵן הָיָה הִלֵּל אוֹמֵר ·
וּדְאִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַגָּא חֲלָף · הָא לָמַדְתָּ
כָּל־הַנֶּהֱנֶה מִדִּבְרֵי תוֹרָה נוֹטֵל חַיָּיו מִן
הָעוֹלָם :

4.

Ραββὶ Λευιτᾶς ὁ ἐκ Γιαμνίας ἔλεγε. — Ἔσο ταπεινὸς πρὸς πάντας, διότι αἱ τοῦ ἀνθρώπου ἐλπίδες ἀπολήγουσιν εἰς σκώληκας.

5.

Ραββὶ Ἰωχανὰν ὁ υἱὸς Βερωκᾶ ἔλεγεν.— Ὁ λάθρα βεβηλῶν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, φανερὰ θέλει τιμωρηθῇ, εἴτε ἐξ ἀπάτης ἡ βεβήλωσις γίνῃ, εἴτε ἐν σπουδῇ.

6.

Ραββί Ἰσμαὴλ(ὁ υἱὸς τοῦ Ραββὶ Ἰωσῆ) ἔλεγεν. Εἰς τὸν διδασκόμενον καὶ σκοπὸν ἔχοντα νὰ διδάσκῃ, ὁ Θεὸς χορηγεῖ τὰ μέσα τοῦ διδάσκεσθαι καὶ διδάσκειν· εἰς δὲ τὸν διδασκόμενον καὶ σκοπὸν ἔχοντα νὰ ἐκτελῇ τὰ διδαχθέντα, ὁ Θεὸς χορηγεῖ τὰ μέσα τοῦ διδάσκεσθαι, διδάσκειν, τηρεῖν καὶ ἐκτελεῖν.

7.

Ὁ Ραββί Σαδὼκ ἔλεγε.— Μὴ μεταχειρίζου τὸν θεῖον Νόμον δίκην στεφάνου, δι' οὗ τὴν κενοδοξίαν σου νὰ δεικνύῃς· μήτε μεταχειρίζου αὐτὸν ὡς λίσγον πρὸς ὠφέλειάν σου (ἤτοι ὡς ὄργανον φιλοδοξίας ἢ ἰδιοτελείας). Ὁ δὲ Ἡλλὴλ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔλεγεν· ὅστις μεταχειρίζεται τὸν στέφανον τοῦ Νόμου (πρὸς ἴδιον ὄφελος)θέλει ἀποθάνει· ἐντεῦθεν δὲ συμπεραίνεται ὅτι ὁ ἐκμεταλλευόμενος τὸν θεῖον Νόμον διαπράττει αὐτοχειρίασιν.

ח רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר · כָּל־הַמְכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה · גּוּפוֹ מְכֻבָּד עַל הַבְּרִיּוֹת · וְכָל־הַמְחַלֵּל אֶת הַתּוֹרָה · גּוּפוֹ מְחֻלָּל עַל הַבְּרִיּוֹת:

ט רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר · הַחוֹשֵׂךְ עַצְמוֹ מִן הַדִּין פּוֹרֵק מִמֶּנּוּ אֵיבָה וְגָזֵל וּשְׁבוּעַת שָׁוְא · וְהַגַּס לִבּוֹ בְּהוֹרָאָה · שׁוֹטֶה רָשָׁע וְגַס רוּחַ:

י הוּא הָיָה אוֹמֵר · אַל תְּהִי דָן יְחִידִי · שֶׁאֵין דָּן יְחִידִי אֶלָּא אֶחָד · וְאַל תֹּאמַר קַבְּלוּ דַעְתִּי · שֶׁהֵן רַשָּׁאִין וְלֹא אָתָּה:

יא רִבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר · כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי · סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר · וְכָל הַמְבַטֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹשֶׁר סוֹפוֹ לְבַטְּלָהּ מֵעֹנִי:

יב רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר · הֱוֵי מְמַעֵט בְּעֵסֶק וַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה · וֶהֱוֵי שְׁפַל רוּחַ

8.

Ὁ Ῥαββί Ἰωσῆς ἔλεγεν.—Ὁ σεβόμενος τὸν θεῖον Νόμον θέλει εἶσθαι σεβαστὸς αὐτὸς ὁ ἴδιος παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ὁ δὲ περιφρονῶν τὸν Νόμον, παρὰ τῶν ἀνθρώπων θέλει περιφρονεῖσθαι.

9.

Ῥαββὶ Ἰσμαὴλ ὁ υἱὸς του ἔλεγεν.—Ὁ ἀπέχων νὰ ἐδρεύῃ δικαστὴς ἀποφεύγει τὸ μῖσος, τὴν κλοπὴν καὶ τὴν ἐπιορκίαν· ὁ δὲ ὑπερηφανευόμενος ἐν τῷ διευθύνειν τὰς συνειδήσεις, εἶναι μωρός, ἀσεβὴς καὶ ἀλαζών.

10.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι.—Μή κρίνε μόνος, διότι οὐδεὶς πλὴν τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ κρίνῃ μόνος· μήτε εἰπὲ εἰς τοὺς συνδικαστάς σου, ἐγκρίνατε τὴν κρίσιν μου, διότι ἐκεῖνοι δύνανται νὰ εἴπωσι τοῦτο, οὐχὶ σύ.

11.

Ὁ Ῥαββί Ἰωναθᾶς ἔλεγεν.—Ὁ ὢν πτωχὸς καὶ τὸν νόμον τηρῶν, θέλει τηρήσει τοῦτον καὶ πλούσιος γινόμενος, ὁ δὲ παραβιάζων τὸν νόμον, πλούσιος ὤν, θέλει παραβιάσει αὐτόν, καὶ ἐὰν περιέλθῃ εἰς ἔνδειαν.

12.

Ὁ Ῥαββί Μεΐρ ἔλεγεν. — Ἀσχολοῦ ὀλιγώτερον εἰς τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις, καὶ ἀφιερώθητι πλειότε-

בִּפְנֵי כָל הָאָדָם · וְאִם בָּטַלְתָּ מִן הַתּוֹרָה · יֵשׁ לָךְ בְּטֵלִים הַרְבֵּה כְּנֶגְדָּךְ · וְאִם עָמַלְתָּ בַּתּוֹרָה · יֵשׁ לוֹ שָׂכָר הַרְבֵּה לִתֶּן לָךְ :

יא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר · הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת · קָנָה לוֹ פְּרַקְלִיט אֶחָד · וְהָעוֹבֵר עֲבֵרָה אַחַת · קָנָה לוֹ קַטֵּגוֹר אֶחָד · תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כִּתְרִיס בִּפְנֵי הַפֻּרְעָנוּת :

יב רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר · כָּל כְּנֵסִיָּה שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם · סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם · וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם · אֵין סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם :

יג רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ אוֹמֵר · יְהִי כְבוֹד תַּלְמִידְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלָּךְ · וּכְבוֹד חֲבֵרְךָ כְּמוֹרָא רַבָּךְ · וּמוֹרָא רַבָּךְ כְּמוֹרָא שָׁמָיִם :

יד רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר · הֱוֵי זָהִיר בְּתַלְמוּד שֶׁשִּׁגְגַת תַּלְמוּד עוֹלָה זָדוֹן :

ρον εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου. Ἔσο ταπεινὸς πρὸς πάντας. Ἐὰν παραμελῇς τὸν θεῖον Νόμον, πολλὰ ἐμπόδια ἔμπροσθέν σου θέλεις ἀπαντήσει· ἀλλ' ἐὰν μοχθῇς εἰς τούτου τὴν μελέτην, ὁ Θεὸς δύναται νὰ σὲ ἀνταμείψῃ δαψιλῶς.

13.

Ὁ Ραββὶ Ἐλιέζερ ἔλεγεν Ὁ ποιῶν ἓν ἔργον ἀγαθόν, προμηθεύεται ἕνα ὑπερασπιστήν, καὶ ὁ πράττων ἁμάρτημα ἀποκτᾷ ἕνα κατήγορον. Ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀγαθοεργία εἶναι ἀσπὶς κατὰ τῶν δυστυχυμάτων.

14.

Ραββὶ Ἰωχανᾶς ὁ σανδαλοποιὸς ἔλεγε.—Πᾶσα ὁμήγυρις σκοπὸν προτιθεμένη εὐάρεστον τῷ Θεῷ, θέλει διαρκέσει χρόνον μακρὸν, ἡ δὲ μὴ ἔχουσα σκοπὸν τῷ θεῷ εὐάρεστον δὲν θέλει διαρκέσει ἐπὶ πολὺν χρόνον.

15.

Ῥαββὶ Ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς τοῦ Σιαμουᾶ ἔλεγεν.—Ἡ τιμὴ τοῦ μαθητοῦ σου ἔστω εἰς σὲ περιπόθητος ὡς ἡ ἰδική σου, ἡ τιμὴ τοῦ πλησίον σου ἔστω ἴση πρὸς τὸν φόβον τοῦ διδασκάλου σου, καὶ ὁ φόβος πρὸς τὸν διδάσκαλόν σου, ἔστω ὅμοιος πρὸς τὸν φόβον, τὸν ὁποῖον ἔχεις πρὸς τὸν Θεόν.

16.

Ὁ Ραββί Ἰούδας ἔλεγε·—Πρόσεχε εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου, καθό τι λάθος τι εἰς τὴν μελέτην ταύτην, θεωρεῖται ὡς ἑκούσιον παράπτωμα. [1]

(1) Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὴν παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσιν ἀρχὴν ὅτι «οὐδεὶς πολίτης δύναται νὰ προσποιῆται ἄγνοιαν τοῦ νόμου, ἵνα ἀπαλλαχθῇ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀξιοποίνων αὐτοῦ πράξεων.» (Σημ. Μεταφ).

יז רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר · שְׁלשָׁה כְתָרִים הֵם · כֶּתֶר תּוֹרָה וְכֶתֶר כְּהֻנָּה וְכֶתֶר מַלְכוּת · וְכֶתֶר שֵׁם טוֹב עוֹלֶה עַל גַּבֵּיהֶם :

יח רַבִּי נְהוֹרָאי אוֹמֵר · הֱוֵי גוֹלֶה לִמְקוֹם תּוֹרָה · וְאַל תֹּאמַר שֶׁהִיא תָבֹא אַחֲרֶיךָ · שֶׁחֲבֵרֶיךָ יְקַיְּמוּהָ בְיָדֶךָ · וְאֶל בִּינָתְךָ אַל תִּשָּׁעֵן :

יט רַבִּי יַנַּאי אוֹמֵר · אֵין בְּיָדֵנוּ לֹא מִשַּׁלְוַת הָרְשָׁעִים · וְלֹא מִיִּסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים :

כ רַבִּי מַתְיָא בֶן חָרָשׁ אוֹמֵר · הֱוֵי מַקְדִּים בִּשְׁלוֹם כָּל־אָדָם · וֶהֱוֵי זָנָב לָאֲרָיוֹת וְאַל תְּהִי רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים :

כא רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר · הָעוֹלָם הַזֶּה דוֹמֶה לִפְרוֹזְדוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא · הַתְקֵן

17.

Ὁ Ραββὶ Συμεὼν ἔλεγεν.—Ὑπάρχουσι στέφανοι τρεῖς· ὁ στέφανος τοῦ Νόμου, ὁ στέφανος τοῦ ἱερατείου καὶ ὁ στέφανος τῆς βασιλείας, ἀλλ' ὁ στέφανος τῆς ἀγαθῆς φήμης εἶναι τῶν τριῶν ὁ πολυτιμότερος.

18.

Ὁ Ραββὶ Νεοράκης ἔλεγε.—Μετοίκησον εἰς τόπον, ὅπου μελετᾶται καὶ διδάσκεται ὁ ἱερὸς Νόμος, μηδὲ νόμιζε ὅτι αὐτὸς θὰ σὲ ἀκολουθῇ, ἢ ὅτι οἱ μετὰ σοῦ θὰ σὲ βοηθήσωσιν εἰς τὴν διατήρησιν αὐτοῦ· μὴ ἐμπιστεύου δὲ εἰς τὴν διάνοιάν σου (1).

19.

Ὁ Ραββὶ Ἰανάη ἔλεγεν.—Ἀδυνατοῦμεν νὰ δώσωμεν λόγον περὶ τῆς εὐημερίας τῶν ἀσεβῶν καὶ περὶ τῶν παθημάτων τῶν δικαίων.

20.

Ὁ Ραββὶ Ματθίας, ὁ υἱὸς Χαρᾶ ἔλεγε.—Χαιρέτα σὺ πρῶτος πάντα ἄνθρωπον, καὶ ἔσο μᾶλλον οὐρὰ μεταξὺ λεόντων, ἢ κεφαλὴ μεταξὺ ἀλωπέκων.

21

Ὁ Ραββὶ Ἰακὼβ ἔλεγεν.—Ὁ κόσμος οὗτος ὡς πρὸς τὸν ἄλλον εἶναι ὡς πρόδομος· παρασκευάζου

(1) Τουτέστιν ἂν διαμένῃς μεταξὺ ἀμαθῶν οὐδεμίαν θὰ ἔχῃς ἐλπίδα νὰ γείνῃς σοφὸς καὶ οὔτε ἡ φυσική σου διάνοια δύναται νὰ σοὶ παράσχῃ ἀρκετὴν διδασκαλίαν.(Σ. Μ.)

עַצְמָךְ בִּפְרָוְזְדוֹר כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס לִטְרַקְלִין:

כב הוּא הָיָה אוֹמֵר · יָפָה שָׁעָה אַחַת בִּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא · וְיָפָה שָׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בָּעוֹלָם הַבָּא מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה:

כג רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר · אַל תְּרַצֶּה אֶת חֲבֵרְךָ בִּשְׁעַת כַּעְסוֹ · וְאַל תְּנַחֲמֶנּוּ בְּשָׁעָה שֶׁמֵּתוֹ מוּטָל לְפָנָיו · וְאַל תִּשְׁאַל לוֹ בִּשְׁעַת נִדְרוֹ · וְאַל תִּשְׁתַּדֵּל לִרְאוֹתוֹ בִּשְׁעַת קַלְקָלָתוֹ:

כד שְׁמוּאֵל הַקָּטָן אוֹמֵר · בִּנְפֹל אוֹיִבְךָ אַל תִּשְׂמָח וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ · פֶּן יִרְאֶה יְיָ וְרַע בְּעֵינָיו וְהֵשִׁיב מֵעָלָיו אַפּוֹ:

כה אֱלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה אוֹמֵר · הַלּוֹמֵד תּוֹרָה יֶלֶד לְמָה הוּא דוֹמֶה · לִדְיוֹ כְתוּבָה עַל נְיָר חָדָשׁ · וְהַלּוֹמֵד תּוֹרָה

ἐν τῷ προδόμῳ ἵνα γείνῃς δεκτὸς εἰς τὸ ἔνδον τοῦ μεγάρου.

22.

Ὁ αὐτὸς προσέτι ἔλεγε.—Μία ὥραν μετανοίας καὶ ἀγαθοεργίας ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἰσχύει πλέον ἢ ὅλος ὁ βίος ἐν τῷ ἄλλῳ, καὶ εἶναι προτιμοτέρα μία ὥρα μακαριότητος εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, ἢ ὁ βίος τοῦ κόσμου τούτου.

23.

Ραββὶ Συμεὼν ὁ υἱὸς τοῦ Ἐλεάζαρ ἔλεγεν.—Ἐν στιγμῇ ὀργῆς τοῦ φίλου σου μὴ προσπάθει νὰ τὸν ἡσυχάσῃς· μὴ παρηγόρει αὐτὸν ἐνῷ ὁ νεκρός του κεῖται ἔμπροσθεν αὐτοῦ· μὴ μετάπειθε αὐτὸν τοῦ ἀναθήματός του καθ' ἣν στιγμὴν ἀπήγγειλεν αὐτό· μηδὲ σπεῦδε ἵνα ἴδῃς αὐτὸν ἐν ὥρᾳ καθ' ἣν διέπραξεν ἁμαρτίαν.

24.

Σαμουὴλ ὁ νεώτερος ἔλεγεν.—Ὅταν ὁ ἐχθρός σου πέσῃ, μὴ χαρῇς· καὶ ἂς μὴ εὐφραίνηται ἡ καρδία σου, ὅταν ὀλισθήσῃ· μὴ ὁ Κύριος ἴδῃ τοῦτο καὶ τῷ φανῇ κακὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του (ἤτοι μὴ δυσαρεστηθῇ διὰ τοῦτο) καὶ μετατρέψῃ τὸν θυμόν του ἀπ' αὐτοῦ (τοῦ ἐχθροῦ σου) ἐναντίον σου.

25.

Ἐλισαῖος ὁ υἱὸς Ἀβουγιᾶ, ἔλεγεν.—Ὁ μανθάνων τὴν ἱερὰν γραφὴν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας πρὸς τί ὁμοιάζει;—Πρὸς μελάνην ἐπὶ νέου χάρτου. Καὶ ὁ

זָקֵן לְמָה הוּא דוֹמֶה׃ לִדְיוֹ כְתוּבָה
עַל נְיָר מָחוּק׃

כו רִבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר הַבַּבְלִי
אוֹמֵר׃ הַלּוֹמֵד תּוֹרָה מִן הַקְּטַנִּים
לְמָה הוּא דוֹמֶה׃ לְאוֹכֵל עֲנָבִים קֵהוֹת
וְשׁוֹתֶה יַיִן מִגִּתּוֹ׃ וְהַלּוֹמֵד תּוֹרָה מִן
הַזְּקֵנִים לְמָה הוּא דוֹמֶה׃ לְאוֹכֵל עֲנָבִים
בְּשׁוּלוֹת וְשׁוֹתֶה יַיִן יָשָׁן׃

כז רִבִּי אוֹמֵר׃ אַל תִּסְתַּכֵּל בְּקַנְקַן אֶלָּא
בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ׃ יֵשׁ קַנְקַן חָדָשׁ מָלֵא
יָשָׁן וְיָשָׁן שֶׁאֲפִילוּ חָדָשׁ אֵין בּוֹ׃

כח רִבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר אוֹמֵר׃ הַקִּנְאָה
וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם
מִן הָעוֹלָם׃

כט הוּא הָיָה אוֹמֵר׃ הַיִּלּוֹדִים לָמוּת׃
וְהַמֵּתִים לְהֵחָיוֹת׃ וְהַחַיִּים לִדּוֹן׃ לֵידַע

μανθάνων τὸν Νόμον εἰς προσβεβηκυῖαν ἡλικίαν πρὸς τί ὁμοιάζει; Πρὸς μελάνην ἐπὶ ῥυπαροῦ χάρτου.

26.

Ραββὶ Ἰωσῆς ὁ υἱὸς τοῦ Ἰούδα, ὁ ἐκ κώμης τῆς Βαβυλωνίας ἔλεγεν.—Ὁ μανθάνων παρὰ τῶν νέων πρὸς τί ὁμοιάζει; Πρὸς ἐσθίοντα ἀώρους σταφυλὰς καὶ πίνοντα οἶνον ἐκ τοῦ πιεστηρίου. Καὶ ὁ μανθάνων παρὰ πρεσβυτέρων πρὸς τί ὁμοιάζει; Πρὸς τὸν ἐσθίοντα ὡρίμους σταφυλὰς καὶ πίνοντα οἶνον παλαιόν.

27.

Ὁ Ραββὶ ἔλεγε.—Μὴ ἐπιβλέψῃς εἰς τὴν φιάλην ἀλλ' εἰς τὸ ἐν αὐτῇ ἐμπεριεχόμενον. Ὑπάρχουσι φιάλαι νέαι πλήρεις παλαιοῦ οἴνου, καὶ φιάλαι παλαιαὶ ἐντὸς τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει οὐδὲ πρόσφατος οἶνος.

28.

Ραββὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἐκ Καφάρρυ, ἔλεγεν.—Ὁ φθόνος, ἡ λαγνεία καὶ ἡ φιλοδοξία καταστρέφουσι τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

(1) Envy 2 Lust 3 ambition

29.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι.—Πάντες μὲν οἱ γεννηθέντες ὀφείλουσι ν' ἀποθάνωσιν, οἱ δὲ ἀποθανόντες ν' ἀναστηθῶσιν· οἱ δὲ ἀναστηθέντες νὰ ὑποβληθῶ-

לְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע שֶׁהוּא אֵל · הוּא הַיּוֹצֵר · הוּא הַבּוֹרֵא · הוּא הַמֵּבִין · הוּא הַדַּיָּן · הוּא הָעֵד · הוּא בַּעַל דִּין · וְהוּא עָתִיד לָדוּן׃ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין לְפָנָיו לֹא עַוְלָה וְלֹא שִׁכְחָה וְלֹא מַשּׂוֹא פָנִים וְלֹא מִקַּח שֹׁחַד שֶׁהַכֹּל שֶׁלּוֹ · וְדַע שֶׁהַכֹּל לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן · וְאַל יַבְטִיחֲךָ יִצְרְךָ שֶׁהַשְּׁאוֹל בֵּית מָנוֹס לָךְ׃ שֶׁעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹצָר · וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹלָד · וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה חַי · וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא׃

פרק חמישי

א בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם · וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר · וַהֲלֹא בְּמַאֲמָר אֶחָד יָכֹל לְהִבָּרְאוֹת · אֶלָּא לְהִפָּרַע

σιν εἰς δίκην, ὅπως ἕκαστος μάθῃ, ὁμολογήσῃ καὶ γνωρίσῃ ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Ποιητής, ὁ Δημιουργός καὶ Πάνσοφος κριτὴς καὶ μάρτυς· ὅτι αὐτὸς ἐνάγει εἰς δίκην καὶ δικάζει. Εὐλογημένος ὁ Θεὸς ἐνώπιον τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχει ἀδικία, οὔτε λήθη, οὔτε ἀνασκοπαί, οὔτε δωροδοκία, καθότι τὸ πᾶν εἰς αὐτὸν ἀνήκει. Γίνωσκε ὅτι τὰ πάντα θὰ καταλογισθῶσι καὶ σταθμισθῶσιν. Οὐδ' ἡ ἐλπὶς σὲ κολακεύσῃ ὅτι ὁ τάφος δύναται νὰ σοὶ χρησιμεύσῃ ὡς ἄσυλον· διότι καθ' ὃν τρόπον ἑκὼν ἄκων ἐπλάσθης, ἑκὼν ἄκων ζῇς καὶ ἑκὼν ἄκων θ' ἀποθάνῃς, οὕτως ἑκὼν ἄκων ὀφείλεις ἐν ἡμέρᾳ τινὶ νὰ δώσῃς λόγον τῶν πράξεών σου ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως τῶν Βασιλέων, τοῦ Ἁγίου καὶ Εὐλογητοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

1.

Διὰ δέκα προσταγμάτων ἐδημιουργήθη ὁ κόσμος. Καὶ διατί; Δι' ἑνὸς μόνου προστάγματος ἠδύνατο ὁ Θεὸς νὰ δημιουργήσῃ αὐτόν. Ἀλλ' ἠθέλησε

מִן הָרְשָׁעִים שֶׁמְּאַבְּדִין אֶת הָעוֹלָם
שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת · וְלִתֵּן שָׂכָר
טוֹב לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּקַיְּמִין אֶת הָעוֹלָם
שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת ׃

ב עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ לְהוֹדִיעַ
כַּמָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו · שֶׁכָּל־הַדּוֹרוֹת
הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם
אֶת מֵי הַמַּבּוּל ׃

ג עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם
לְהוֹדִיעַ כַּמָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו ·
שֶׁכָּל־הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד
שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ וְקִבֵּל שְׂכַר כֻּלָּם ׃

ד עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִתְנַסָּה אַבְרָהָם
אָבִינוּ וְעָמַד בְּכֻלָּם · לְהוֹדִיעַ כַּמָּה
חִבָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ׃

ה עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם
וַעֲשָׂרָה עַל הַיָּם ׃

τοῦτο ὅπως καταστῶσιν ἔτι μᾶλλον ἀξιόποινοι οἱ ἀσεβεῖς οἱ καταστρέφοντες τὸν διὰ δέκα προσταγμάτων δημιουργηθέντα κόσμον· ἄξιοι δὲ μείζονος ἀμοιβῆς οἱ δίκαιοι, οἱ διατηροῦντες κόσμον δημιουργηθέντα διὰ δέκα προσταγμάτων.

2.

Δέκα γενεαὶ παρῆλθον ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ Νῶε. Ἐκ τούτου ἀναγνωρίζομεν τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, καθότι ἅπασαι αἱ γενεαὶ αὗται διήγειρον τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ὥστε (μετὰ παρέλευσιν τοσούτου χρόνου) ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν τὰ τοῦ κατακλυσμοῦ ὕδατα.

3.

Δέκα γενεαὶ παρῆλθον ἀπὸ τοῦ Νῶε μέχρι τοῦ Ἁβραάμ. Ἐκ τούτου προσέτι καταδεικνύεται ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ, καθότι ἅπασαι αἱ γενεαὶ αὗται παρώργιζον αὐτόν, ἄχρις οὗ ἦλθεν Ἁβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν, καὶ δι' ἁπάσας ἀντημείφθη (τουτέστιν αἱ ἀρεταὶ τοῦ Ἁβραὰμ ἀντεστάθμισαν τὴν κακίαν τόσων γενεῶν).

4.

Δέκα δοκιμασίας ὑπέστη ὁ Ἁβραάμ, ὁ πατὴρ ἡμῶν καὶ εἰς πάσας ἀνεδείχθη ἀκλόνητος. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ τὴν ἄκραν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην του.

5.

Δέκα θαύματα ἐποιήθησαν εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ δέκα ἐν τῇ θαλάσσῃ.

י עֶשֶׂר מַכּוֹת הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם וַעֲשָׂרָה עַל הַיָּם׃

י עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִסּוּ אֲבוֹתֵינוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר ׃ שֶׁנֶּאֱמַר ׃ וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃

ט עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ ׃ לֹא הִפִּילָה אִשָּׁה מֵרֵיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ ׃ וְלֹא הִסְרִיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם ׃ וְלֹא נִרְאָה זְבוּב בְּבֵית הַמִּטְבְּחַיִם ׃ וְלֹא אֵרַע קֶרִי לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים ׃ וְלֹא כִבּוּ גְשָׁמִים אֵשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה ׃ וְלֹא נָצְחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הֶעָשָׁן ׃ וְלֹא נִמְצָא פְסוּל בָּעוֹמֶר וּבִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים ׃ עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רְוָחִים ׃ וְלֹא הִזִּיק נָחָשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם מֵעוֹלָם ׃

6.

Δέκα πληγὰς ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ δέκα ἐν τῇ θαλάσσῃ.

7.

Δεκάκις οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπείρασαν τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἔρημον, ὡς γέγραπται· «Μὲ ἐπείρασαν δεκάκις, καὶ δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν φωνήν μου (Αριθ. ιδ'. 22).

8.

Δέκα θαύματα ἐγένοντο εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ. Ἡ ἀποφορὰ τῶν θυομένων κρεάτων οὐδέποτε προὐξένησεν ἀποβολὴν γυναικός τινος· τὰ κρέατα ταῦτα οὐδέποτε ἐφθάρησαν· δὲν εἶδέ τις μυῖαν ἐπὶ τῶν κρεουργείων· οὐδεμία ἀκαθαρσία (ἐμπόδισέ ποτε) τὸν ἀρχιερέα ἵνα ἱερουργήσῃ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐξιλιασμοῦ· ἡ βροχὴ οὐδέποτε κατέσβεσε τὸ πῦρ τῶν ξύλων, τῶν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου· οὐδέποτε ὁ ἄνεμος ἔκαμψε τὴν στήλην τοῦ καπνοῦ (τῶν θυσιῶν)· οὐδεμία ἀτέλεια εὑρέθη ποτὲ εἰς τὸ Ὄμερ (1), εἰς τοὺς δύο ἄρτους καὶ εἰς τὸν ἄρτον τῆς προθέσεως. Ὅσον καὶ ἂν ἦτο ὁ λαὸς συμπεπυκνωμένος, ἕκαστος εἶχεν ἀρκετὸν χῶρον ἵνα προσκυνήσῃ· εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα οὐδέποτε ἔβλαψεν οὔτε ὄφις, οὔτε σκορπίος· οὔτε εἶπεν ἕτερος πρὸς

(1) Μέτρον χωρητικότητος.

וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם
שֶׁאָלִין בִּירוּשָׁלַיִם׃

ט עֲשָׂרָה דְבָרִים נִבְרְאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת
בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת׃ וְאֵלוּ הֵן׃ פִּי הָאָרֶץ
וּפִי הַבְּאֵר וּפִי הָאָתוֹן וְהַקֶּשֶׁת וְהַמָּן
וְהַמַּטֶּה וְהַשָּׁמִיר וְהַכְּתָב וְהַמִּכְתָּב
וְהַלֻּחוֹת׃ וְיֵשׁ אוֹמְרִים׃ אַף הַמַּזִּיקִין
וּקְבוּרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם
אָבִינוּ׃ וְיֵשׁ אוֹמְרִים׃ אַף צְבָת בִּצְבָת
עֲשׂוּיָה׃

י שִׁבְעָה דְבָרִים בַּגֹּלֶם וְשִׁבְעָה בֶּחָכָם׃
חָכָם אֵינוֹ מְדַבֵּר לִפְנֵי מִי שֶׁגָּדוֹל
מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן׃ וְאֵינוֹ נִכְנָס
לְתוֹךְ דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ׃ וְאֵינוֹ נִבְהָל
לְהָשִׁיב׃ שׁוֹאֵל כְּעִנְיָן וּמֵשִׁיב כַּהֲלָכָה׃
וְאוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן

τὸν πλησίον του, ἡ πόλις εἶναι πολλὰ στενή, ἵνα δυνηθῶ νὰ εὕρω κατάλυμα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

9.

Δέκα τινὰ παρήχθησαν τὴν παραμονὴν τοῦ σαββάτου περὶ λύχνων ἁφὰς (κατὰ τὸ τέλος τῆς δημιουργίας [1]). Τὸ σχίσμα τῆς γῆς, τὸ ἄνοιγμα τοῦ φρέατος, τὸ στόμα τῆς ὄνου, ἡ ἶρις, τὸ μάννα, ἡ ῥάβδος, τὸ Σαμίρ, οἱ χαρακτῆρες, ἡ γραφὴ καὶ αἱ πλάκες τοῦ Νόμου· ἔνιοι δὲ προσθέτουσι τοὺς δαίμονας, τὸν τάφον τοῦ Μωϋσέως καὶ τὸν κριὸν τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ. Ἄλλοι λέγουσι καὶ τὸ διλάβιον ἐπὶ τοῦ σχήματος τοῦ ὁποίου ἔγεινε τὸ πρῶτον (τουτέστι τὸ πρῶτον σιδηροῦν ργαλεῖον).

10

Ἑπτὰ ἔχει γνωρίσματα ὁ ἀμαθὴς καὶ ἑπτὰ ὁ σοφός. Ὁ μὲν σοφὸς δὲν λαλεῖ ἐνώπιον τοῦ ἀνωτέρου αὐτοῦ ἐπὶ μαθήσει καὶ ἐπὶ ἡλικίᾳ· δὲν διακόπτει τοὺς λόγους τοῦ λαλοῦντος μετ' αὐτοῦ· δὲν σπεύδει εἰς τὰς ἀπαντήσεις· ἐρωτᾷ καὶ ἀποκρίνεται, ἀκούει καὶ αὐξάνει (τὰς γνώσεις του)· ἐρωτᾷ ἐν δέοντι καὶ ἀποκρίνεται καταλλήλως· περὶ ὅσων δὲν ἐννοεῖ

(1) Μετεφράσαμεν κατὰ λέξιν τὴν παράγραφον ταύτην, διότι αἱ πρὸς διασάφησιν πλεῖσται ἀναγκαῖαι σημειώσεις ἤθελον ὑποχρεώσει ἡμᾶς νὰ ὑπερπηδήσωμεν τὰ ὅρια καὶ τὸν σκοπὸν τῆς μεταφράσεως ταύτης. (Σημ. μεταφρ.)

אַהֲרֹן · וְעַל שֶׁלֹּא שָׁמַע אוֹמֵר לֹא שָׁמַעְתִּי · וּמוֹדֶה עַל הָאֱמֶת · וְחִלּוּפֵיהֶן בַּגֹּלֶם:

יא שִׁבְעָה מִינֵי פֻרְעָנִיּוֹת בָּאִין לָעוֹלָם עַל שִׁבְעָה גוּפֵי עֲבֵרוֹת · מִקְצָתָן מְעַשְּׂרִין וּמִקְצָתָן אֵינָן מְעַשְּׂרִין רָעָב שֶׁל בַּצֹּרֶת בָּא מִקְצָתָן רְעֵבִים וּמִקְצָתָן שְׂבֵעִים · גָּמְרוּ שֶׁלֹּא לְעַשֵּׂר רָעָב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל בַּצֹּרֶת בָּא · וְשֶׁלֹּא לִטּוֹל אֶת חַחַלָּה רָעָב שֶׁל כְּלָיָה בָּא:

יב דֶּבֶר בָּא לָעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין וְעַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית:

יג חֶרֶב בָּא לָעוֹלָם עַל עִנּוּי הַדִּין וְעַל עִוּוּת הַדִּין וְעַל הַמּוֹרִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַהֲלָכָה:

λέγει, δὲν ἠννόησα· ὁμολογεῖ καὶ παραδέχεται τὴν ἀλήθειαν. Τὸν δὲ ἀμαθῆ χαρακτηρίζουσιν αἱ ἀντίθετοι ἰδιότητες.

11

Ἑπτὰ μάστιγες βασανίζουσι τὸν κόσμον πρὸς τιμωρίαν ἑπτὰ βαρειῶν τοῦ νόμου παραβάσεων. Ἐὰν οἱ μὲν προαφαιροῦσι τὰ δέκατα, οἱ δὲ οὐχὶ, οὗτοι μὲν λιμώττουσιν, ἐκεῖνοι δὲ διατελοῦσιν ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐὰν πάντες δὲν προαφαιρῶσι τὰ δέκατα, ἐπέρχεται λιμὸς προερχόμενος ἐξ εἰσβολῆς ἐχθρῶν, ἢ ἐξ ἀνομβρίας· Ἐὰν δὲ οὐδεὶς ἀφαιρῇ τὴν χαλλὰν ([1]), ἀκολουθεῖ καταστρεπτικὸς λιμός.

12.

Ἐπέρχεται λοιμὸς ὁσάκις συχνὰ διαπράττονται ἐγκλήματα ἅπερ ὁ Νόμος τιμωρεῖ μὲ θάνατον, καὶ δὲν ὑποβάλλονται εἰς τὴν κρίσιν τῶν δικαστηρίων, ἢ ὁσάκις γίνεται κακὴ χρῆσις τῶν προσόδων τοῦ σαββατικοῦ ἔτους [2])

13.

Ἐπέρχεται ὁ πόλεμος εἰς τὸν κόσμον ἕνεκα ἀθετήσεως ἢ παρατάσεως τῆς δικαιοσύνης, ἕνεκα ἀδικίας καὶ ἕνεκα παρερμηνεύσεως τοῦ θείου Νόμου.

(1) Μέρος τὸ ὁποῖον ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς ζύμης, καὶ ὅπερ ἐδίδετο τῷ ἱερεῖ, νῦν δὲ καίεται ὡς προσφορὰ τῷ Θεῷ.

(2) Γνωστὸν γίνεται ὅτι αἱ πρόσοδοι τοῦ σαββατικοῦ ἔτους ἀνῆκον τοῖς πτωχοῖς καὶ οὐχὶ τοῖς ἰδιοκτήταις. Ὁπόσον ἔλεος εἰς τὸ παράγγελμα τοῦτο, καὶ εἰς τὸ σχετικὸν τῶν ῥαββίνων ἀπόφθεγμα! (Σημ. μεταφρ.)

יד חַיָּה רָעָה בָּאָה לָעוֹלָם עַל שְׁבוּעַת
שָׁוְא וְעַל חִלּוּל הַשֵּׁם:

טו גָּלוּת בָּא לָעוֹלָם עַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת
אֱלִילִים וְעַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת וְעַל שְׁפִיכוּת
דָּמִים וְעַל שְׁמִטַּת הָאָרֶץ:

טז בְּאַרְבָּעָה פְרָקִים הַדֶּבֶר מִתְרַבֶּה·
בָּרְבִיעִית וּבַשְּׁבִיעִית וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית
וּבְמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁבְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה·
בָּרְבִיעִית מִפְּנֵי מַעֲשַׂר עָנִי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁית·
בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי מַעֲשַׂר עָנִי שֶׁבַּשִּׁשִּׁית·
בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִפְּנֵי פֵרוֹת שְׁבִיעִית·
בְּמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁבְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה מִפְּנֵי
גֶזֶל מַתְּנוֹת עֲנִיִּים:

יז אַרְבַּע מִדּוֹת בָּאָדָם· הָאוֹמֵר שֶׁלִּי
שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ זוֹ מִדָּה בֵינוֹנִית·
וְיֵשׁ אוֹמְרִים זוֹ מִדַּת סְדוֹם· שֶׁלִּי שֶׁלָּךְ
וְשֶׁלְּךָ שֶׁלִּי עַם הָאָרֶץ· שֶׁלִּי שֶׁלָּךְ וְשֶׁלְּךָ
שֶׁלָּךְ חָסִיד· שֶׁלְּךָ שֶׁלִּי וְשֶׁלִּי שֶׁלִּי רָשָׁע:

14.

Ἄγρια ἁρπακτικὰ θηρία προσβάλλουσι τὸν κόσμον ἕνεκα ἐπιορκίας καὶ σκανδάλων.

15.

Ἐξορία κατατρέχει τὸ ἔθνος ἕνεκα εἰδωλολατρίας, αἱμομιξίας ἤ φόνου· ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν μὴ τήρησιν τοῦ σαββατικοῦ ἔτους.

16.

Εἰς τέσσαρας ἐποχὰς ὁ λοιμὸς πρὸ πάντων μαστίζει. Κατὰ τὸ τέταρτον καὶ τὸ ἕβδομον ἔτος (τῆς ἑπταετίας), κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ σαββατικοῦ ἔτους καὶ τῆς ἐνιαυσίου ἑορτῆς τῶν σκηνοπηγιῶν. Κατὰ μὲν τὸ τέταρτον καὶ ἕβδομον ἔτος, ὅτε δὲν ἐδόθησαν τοῖς πτωχοῖς τὰ ὀφειλόμενα δέκατα τοῦ τρίτου καὶ τοῦ ἕκτου ἔτους· κατὰ δὲ τὴν λῆξιν τοῦ σαββατικοῦ ἔτους, ὅτε παρανόμως ἐγένετο ἡ ἀπολαβὴ τῶν προϊόντων τοῦ ἔτους ἐκείνου· τέλος κατὰ τὸ τέρμα τῶν σκηνοπηγιῶν, ὅτε ἐστερήθησαν οἱ πένητες τῶν παρὰ τοῦ Νόμου ὡρισμένων δώρων.

17.

Τέσσαρες ὑπάρχουσι χαρακτῆρες ἀνθρώπων (ὡς πρὸς τὸ θεωρεῖν τὴν ἰδιοκτησίαν). Ὁ λέγων, τὸ ἐμὸν εἶναι ἐμόν, καὶ τὸ σὸν εἶναι σόν, ἀκολουθεῖ τὸ ἐπικρατοῦν κοινὸν σύστημα, καὶ κατά τινας, τὸ σύστημα τῶν Σοδώμων (τῶν ἀκοινωνήτων τουτέστιν ἀνθρώπων). Ὁ λέγων τὸ ἐμὸν εἶναι σόν, καὶ τὸ σὸν ἐμόν, εἶναι ἀνὴρ κοινωνικός. Ὁ λέγων τὸ ἐμὸν εἶναι σόν, καὶ τὸ σὸν σόν, οὗτος εἶναι θεοσεβής. Ὁ λέγων τέλος τὸ ἐμὸν εἶναι ἐμόν, καὶ τὸ σὸν ἐμόν, εἶναι μοχθηρός.

יח אַרְבַּע מִדּוֹת בְּדֵעוֹת · נוֹחַ לִכְעוֹס
וְנוֹחַ לִרְצוֹת יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ ·
קָשֶׁה לִכְעוֹס וְקָשֶׁה לִרְצוֹת יָצָא הֶפְסֵדוֹ
בִּשְׂכָרוֹ · קָשֶׁה לִכְעוֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת
חָסִיד · נוֹחַ לִכְעוֹס וְקָשֶׁה לִרְצוֹת רָשָׁע :

יט אַרְבַּע מִדּוֹת בְּתַלְמִידִים · מַהֵר
לִשְׁמֹעַ וּמַהֵר לְאַבֵּד יָצָא שְׂכָרוֹ
בְּהֶפְסֵדוֹ · קָשֶׁה לִשְׁמֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד
יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ · מַהֵר לִשְׁמֹעַ וְקָשֶׁה
לְאַבֵּד זֶה חֵלֶק טוֹב · קָשֶׁה לִשְׁמֹעַ
וּמַהֵר לְאַבֵּד זֶה חֵלֶק רָע :

כ אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתְנֵי צְדָקָה · הָרוֹצֶה
שֶׁיִּתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים עֵינוֹ רָעָה
בְּשֶׁל אֲחֵרִים · יִתְּנוּ אֲחֵרִים וְהוּא לֹא
יִתֵּן עֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁלּוֹ · יִתֵּן וְיִתְּנוּ אֲחֵרִים
חָסִיד · לֹא יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים רָשָׁע :

כא אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהוֹלְכֵי לְבֵית הַמִּדְרָשׁ ·
הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׂכַר הֲלִיכָה בְּיָדוֹ ·

18.

Τέσσαρά τινα διακρίνουσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου (ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διάθεσιν). Ὅταν τις εὐκόλως ὀργίζηται καὶ εὐκόλως πραΰνηται, τότε τοῦ πλεονεκτήματος ὑπερισχύει ἡ ζημία. Ὅταν δὲ δυσκόλως ὀργίζηται καὶ δυσκόλως πραΰνηται, τότε τὴν ζημίαν ἀποζημιοῖ τὸ ὄφελος. Ὁ δὲ δυσκόλως ὀργιζόμενος καὶ εὐκόλως πραϋνόμενος εἶναι ἀνὴρ θεοσεβής. Τέλος δὲ ὁ εὐκόλως ὀργιζόμενος καὶ δυσκόλως πραϋνόμενος εἶναι κακοποιός.

19.

Τέσσαρά τινα χαρακτηρίζουσι τοὺς μαθητάς. Ἐὰν μὲν εὐκόλως τις μανθάνῃ καὶ εὐκόλως λησμονῇ, τότε ἡ ὠφέλεια εἶναι μείων τῆς ζημίας. Ἐὰν δὲ δυσκόλως μανθάνῃ καὶ δυσκόλως λησμονῇ· τότε ἡ ὠφέλεια ἀποζημιοῖ τὴν ζημίαν. Τὸ μανθάνειν ταχέως καὶ λησμονεῖν βραδέως εἶναι ὁ βέλτιστος χαρακτήρ. Τὸ δὲ μανθάνειν βραδέως καὶ λησμονεῖν ταχέως εἶναι χείριστον πάντων.

20.

Διὰ τεσσάρων τινων χαρακτηρίζεται ἡ εὐποιΐα. Ἐάν τις δίδῃ προθύμως, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ δίδωσιν οἱ ἄλλοι, φθονεῖ τὰ τῶν ἄλλων ἀγαθοεργήματα. Ἐὰν δὲ θέλῃ νὰ δίδωσιν οἱ ἄλλοι, αὐτὸς δὲ νὰ μὴ δίδῃ, οὗτός ἐστι φιλάργυρος. Ὅστις μὲν δίδει, θέλει δὲ καὶ οἱ ἄλλοι νὰ δίδωσιν, εἶναι θεοσεβής. Ὅστις δὲ δὲν δίδει καὶ δὲν θέλει νὰ δίδωσιν οἱ ἄλλοι εἶναι κακοποιός.

21.

Οἱ φοιτῶντες τὰ σχολεῖα τέσσαρα ἔχουσι χαρακτηριστικά. Ἐὰν μὲν διδάσκωνται καὶ δὲν ἐφαρμόζουσι τὰ διδασκόμενα, δὲν ἔχουσιν εἰμὴ τὴν ἀξίαν

עוֹשֶׂה וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ שְׂכַר מַעֲשֶׂה בְּיָדוֹ ׃ הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה חָסִיד ׃ לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא עוֹשֶׂה רָשָׁע ׃

כג אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבִים לִפְנֵי חֲכָמִים ׃ סְפוֹג וּמַשְׁפֵּךְ מְשַׁמֶּרֶת וְנָפָה ׃ סְפוֹג שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֹּל ׃ מַשְׁפֵּךְ שֶׁמַּכְנִיס בְּזוֹ וּמוֹצִיא בְזוֹ ׃ מְשַׁמֶּרֶת שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת הַיַּיִן וְקוֹלֶטֶת אֶת הַשְּׁמָרִים ׃ נָפָה שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת הַקֶּמַח וְקוֹלֶטֶת אֶת הַסֹּלֶת ׃

כג כָּל אַהֲבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְדָבָר בָּטֵל דָּבָר בְּטֵלָה אַהֲבָה ׃ וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְדָבָר אֵינָהּ בְּטֵלָה לְעוֹלָם ׃ אֵיזוֹ הִיא אַהֲבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְדָבָר ׃ זוֹ אַהֲבַת אַמְנוֹן וְתָמָר ׃ וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּדָבָר ׃ זוֹ אַהֲבַת דָּוִד וִיהוֹנָתָן ׃

כד כָּל מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם ׃ וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵין

τοῦ συχνάζειν (εἰς τὰ σχολεῖα). Ἐὰν δὲ ἐφαρμόζωσιν ὅσα γινώσκουσιν ἀλλὰ δὲν συχνάζουσιν εἰς τὰ σχολεῖα, ἔχουσι τὸ προτέρημα τοῦ ἐργάζεσθαι. Ὁ συχνάζων καὶ ἐφαρμόζων εἶναι θεοσεβής. Ὁ δὲ μὴ συχνάζων καὶ μὴ ἐφαρμόζων εἶναι κακοποιός.

22.

Τέσσαρα τινὰ χαρακτηρίζουσι τοὺς ἱσταμένους ἐνώπιον τῶν σοφῶν. Σπόγγος, χωνίον, διϋλιστὴρ καὶ κόσκινον. Ὁ μὲν σπόγγος ἀπορροφᾷ τὰ πάντα. Τὸ δὲ χωνίον δέχεται ἐξ ἑνὸς μέρους καὶ ἀποβάλλει ἐκ τοῦ ἄλλου. Ὁ διϋλιστὴρ ἐκβάλλει τὸν οἶνον καὶ διατηρεῖ τὴν τρυγίαν. Τὸ δὲ κόσκινον ἐκβάλλει τὸ ἄλευρον καὶ διατηρεῖ τὴν σεμίγδαλιν.

23.

Πᾶσα ἀγάπη ἥτις παράγεται ἔκτινος αἰτίας, παύει ὅταν παύῃ ἡ αἰτία, ἀλλ' ἡ ἀγάπη, ἥτις δὲν παράγεται ἔκτινος αἰτίας οὐδέποτε παύει. Ἐπικερδὴς μὲν ἦτο ἡ ἀγάπη τοῦ Ἀμνῶνος πρὸς τὴν Θάμαρ, ἀφιλοκερδὴς δὲ ἡ τοῦ Δαβὶδ καὶ Ἰωναθᾶ.

24.

Αἱ φιλονεικίαι αἱ ἐνάρετον σκοπὸν ἔχουσαι διαρκοῦσι καὶ ἀπολήγουσι κατ' εὐχήν· ἀλλὰ αἱ μὴ ἔχουσαι

סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם׃ אֵיזוֹ הִיא מַחְלֹקֶת שֶׁהִיא
לְשֵׁם שָׁמַיִם ׃ זוֹ מַחְלֹקֶת הִלֵּל וְשַׁמַּאי ׃
וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם ׃ זוֹ מַחְלֹקֶת קֹרַח
וְכָל־עֲדָתוֹ ׃

כה כָּל הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים ׃ אֵין חֵטְא
בָּא עַל יָדוֹ ׃ וְכָל־הַמַּחֲטִיא אֶת
הָרַבִּים ׃ אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת
תְּשׁוּבָה ׃ משֶׁה זָכָה וְזִכָּה אֶת הָרַבִּים ׃
זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ ׃ שֶׁנֶּאֱמַר ׃ צִדְקַת
יְיָ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל ׃ יָרָבְעָם
חָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת הָרַבִּים ׃ חֵטְא
הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ ׃ שֶׁנֶּאֱמַר ׃ עַל חַטֹּאת
יָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר
הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל ׃

כו כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלשָׁה דְבָרִים הַלָּלוּ
מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ׃
וּשְׁלשָׁה דְבָרִים אֲחֵרִים מִתַּלְמִידָיו שֶׁל
בִּלְעָם הָרָשָׁע ׃ עַיִן טוֹבָה וְרוּחַ נְמוּכָה

ἐνάρετον σκοπόν δὲν διαρκοῦσιν οὔτε ἀπολήγουσι κατ' εὐχήν. Ἐνάρετον μὲν σκοπὸν εἶχον αἱ φιλονεικίαι τοῦ Ἡλλὴλ καὶ Σαμάη, πλὴν ἐνάρετον σκοπὸν δέν εἶχε ἡ συμμορία τοῦ Κωρὲ καί τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ.

25.

Ὁ προτρέπων τὸ κοινὸν εἰς ἀγαθὰς πράξεις δὲν γίνεται αἴτιος παραπτωμάτων, ἀλλ' ὁ παρακινῶν τὸ κοινὸν εἰς ἁμαρτήματα, οὐδέποτε συγχωρεῖται καὶ ἂν μεταμεληθῇ ποτε. Ὁ Μωϋσῆς ἔπραξε μὲν τὸ ἀγαθὸν, προέτρεψε δὲ καὶ τὸ κοινὸν εἰς τὸ ἀγαθοποιεῖν· διὸ τὸ προτέρημα τοῦ κοινοῦ εἰς αὐτὸν ἀπεδόθη, ὡς γέγραπται· «Ἐξεπλήρωσε τὴν δικαιοσύνην τοῦ Κυρίου, καὶ τὰς κρίσεις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰσραὴλ (Δευτ. λγ΄. 21). Ὁ δὲ Ἱεροβοὰμ ἡμάρτησε καὶ συνετέλεσε νὰ ἁμαρτήσῃ καὶ τὸ κοινόν· αὐτῷ λοιπὸν ἐπεδόθησαν τὰ ἁμαρτήματα ὅσα τὸ κοινὸν ἔπραξεν, ὡς γέγραπται· «Διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ Ἱεροβοὰμ υἱοῦ τοῦ Νεβὰθ, ἃς ἡμάρτησε, καὶ τὰς ὁποίας ἔκαμε τὸν Ἰσραὴλ νὰ ἁμαρτήσῃ (Α. Βασιλ. ά. 30).»

26.

Ἐκ τριῶν χαρακτηριστικῶν διακρίνονται οἱ ὀπαδοὶ Ἀβραὰμ τοῦ Πατριάρχου καὶ ἐξ ἄλλων τριῶν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ. Ἐκ τοῦ ἀρέσκεσθαι εἰς τὸ καλὸν τοῦ πλησίον, ἐκ τῆς ταπει-

וְנֶפֶשׁ שְׁפָלָה מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ׃ עַיִן רָעָה וְרוּחַ גְּבוֹהָה וְנֶפֶשׁ קְצָרָה מִתַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע׃ מָה בֵּין תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע? תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ אוֹכְלִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחֲלִין לָעוֹלָם הַבָּא ׃ שֶׁנֶּאֱמַר ׃ לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא ׃ אֲבָל תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע יוֹרְשִׁין גֵּיהִנָּם וְיוֹרְדִין לִבְאֵר שַׁחַת ׃ שֶׁנֶּאֱמַר ׃ וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת ׃ אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ׃

כ׳ יְהוּדָה בֶן תֵּימָא אוֹמֵר ׃ הֱוֵי עַז כַּנָּמֵר וְקַל כַּנֶּשֶׁר וְרָץ כַּצְּבִי וְגִבּוֹר כָּאֲרִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמָיִם ׃

כא הוּא הָיָה אוֹמֵר ׃ עַז פָּנִים לְגֵיהִנָּם וּבֹשֶׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן ׃

νοφροσύνης καὶ ἐκ τῆς ἐγκρατείας γνωρίζονται οἱ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραὰμ ὀπαδοί. Ἐκ τῆς τοῦ φθόνου, τῆς ἀλαζονείας καὶ τῆς ἀκρατείας γνωρίζονται οἱ τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ. Πόσον διαφέρει ἡ τύχη τῶν ὀπαδῶν Ἀβραὰμ τοῦ πατριάρχου ἐκείνης τῶν τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ, οἱ μὲν τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ εὐημεροῦσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ κληρονομοῦσι τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ὡς γέγραπται· «Ἵνα καταστήσω τοὺς ἀγαπῶντάς με νὰ κληρονομήσωσιν ἀγαθὰ, καὶ γεμίσω τὰ θησαυροφυλάκιά των (Παροιμ. ή. 21). Οἱ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαὰμ ἀποκτοῦσι τὸν ᾅδην καὶ πίπτουσιν εἰς τὴν ἄβυσσον, ὡς γέγραπται. «Ἀλλὰ σὺ Θεὲ, θέλεις καταβιβάσει αὐτοὺς εἰς τὸ φρέαρ τῆς ἀπωλείας· ἄνθρωποι αἱμάτων καὶ δολιότητος δὲν θέλουσι ζήσει τὸ ἥμισυ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, ἐγὼ ὅμως θέλω ἐλπίζει εἰς σὲ (Ψαλ. νέ. 24).»

27.

Ἰαουδᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Θεμᾶ ἔλεγεν.—Ἔσο εὔτολμος ὡς λεοπάρδαλις, ταχὺς ὡς ἀετὸς,, ποδώκυς ὡς ἔλαφος καὶ ἰσχυρὸς ὡς λέων διὰ νὰ ἐκτελέσῃς τοῦ οὐρανίου πατρός σου τὰς βουλάς.

28.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. Ὁ μὲν ἀναίσχυντος ἀνήκει τῷ ᾅδει, ὁ δὲ σεμνὸς τῷ παραδείσῳ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה
בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ׃

כא הוּא הָיָה אוֹמֵר · בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים
לַמִּקְרָא · בֶּן עֶשֶׂר שָׁנִים לַמִּשְׁנָה ·
בֶּן שְׁלשׁ עֶשְׂרֵה לַמִּצְוֹת · בֶּן חֲמֵשׁ
עֶשְׂרֵה לַתַּלְמוּד · בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה
לַחֻפָּה · בֶּן עֶשְׂרִים לִרְדּוֹף · בֶּן שְׁלשִׁים
לַכֹּחַ · בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה · בֶּן חֲמִשִּׁים
לָעֵצָה · בֶּן שִׁשִּׁים לַזִּקְנָה · בֶּן שִׁבְעִים
לַשֵּׂיבָה · בֶּן שְׁמוֹנִים לַגְּבוּרָה · בֶּן
תִּשְׁעִים לָשׁוּחַ · בֶּן מֵאָה כְּאִלּוּ מֵת
וְעָבַר וּבָטֵל מִן הָעוֹלָם׃

כב בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר · הֲפָךְ בָּהּ וַהֲפָךְ
בָּהּ דְּכֹלָּא בָהּ וּבָהּ תֶּחֱזֵי וְסִיב וּבְלֵה
בָהּ וּמִנָּהּ לָא תְזוּעַ שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה
טוֹבָה הֵימֶנָּה׃ בֶּן הֵא הֵא אוֹמֵר ·
לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא׃

Εὐδόκησον, Ὕψιστε Θεὲ ἡμῶν καὶ Θεὲ τῶν πατέρων ἡμῶν, ἵνα ἀνοικοδομηθῇ ὁ Ναὸς κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν καὶ ἀφοσιωθῶμεν εἰς τὸν Νόμον σου.

29.

Πρὸς δὲ ἔλεγεν. — Ὁ πενταετὴς δέον νὰ σπουδάζῃ τὴν ἱεραν γραφὴν, ὁ δεκαετὴς τὴν μελέτην τῆς Μισνᾶ, ὁ τρισκαιδεκαετὴς ὀφείλει νὰ φυλάτῃ τὰ παραγγέλματα τοῦ θείου Νόμου, ὁ πεντεκαιδεκαετὴς νὰ σπουδάζῃ τὸ Ταλμοῦδ, ὁ ὀκτωκαιδεκαετὴς νὰ λαμβάνῃ σύζυγον, ὁ εἰκοσαετὴς νὰ προμηθεύηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ὁ συμπληρώσας τὸ τριακοστὸν ἔτος ἔχει πληρεστάτην τὴν δύναμιν, ὁ δὲ τὸ τεσσαρακοστὸν, κέκτηται πλήρη φρόνησιν, ὁ τὸ πεντηκοστὸν εἶναι ἱκανὸς νὰ συνέρχηται εἰς τὰ συμβούλια· ὁ δὲ τὸ ἑξηκοστὸν εἶναι γέρων· ὁ τὸ ἑβδομηκοστὸν εἶναι πολιόθριξ· ὁ τὸ ὀγδοηκοστὸν ὑπέργηρος· ὁ τὸ ἐννενηκοστὸν βαδίζει κυφὸς, ὁ ἑκατοντούτης τέλος θεωρεῖται νεκρὸς καὶ ἀπελθὼν τοῦ κόσμου τούτου.

30.

Ὁ Βὲν Βαγβὰγ ἔλεγεν.—Ἀναδίφα ἐπανειλημμένως τὸν ἱερὸν Νόμον, διότι τὰ πάντα ἐν αὐτῷ εἰσὶ, μελέτα τὸν νόμον, ἐγγήρασον καὶ λευκανθήτωσαν αἱ τρίχες σου ἐπ᾽ αὐτὸν, καὶ μὴ ἐγκαταλείψῃς αὐτὸν, διότι οὐδὲν ἀξιολογώτερον αὐτοῦ.

Ὁ Βὲν Αἰαὶ ἔλεγεν. — Ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

פרק ששי

שָׁנוּ חֲכָמִים בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה · בָּרוּךְ שֶׁבָּחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם:

א רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר · כָּל־הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ זוֹכֶה לִדְבָרִים הַרְבֵּה · וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַי הוּא לוֹ · נִקְרָא רֵעַ · אָהוּב · אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם · אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת · מְשַׂמֵּחַ אֶת הַמָּקוֹם · מְשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת · וּמַלְבַּשְׁתּוֹ עֲנָוָה וְיִרְאָה וּמַכְשַׁרְתּוֹ לִהְיוֹת צַדִּיק חָסִיד יָשָׁר וְנֶאֱמָן · וּמְרַחַקְתּוֹ מִן הַחֵטְא וּמְקָרַבְתּוֹ לִידֵי זְכוּת · וְנֶהֱנִין מִמֶּנּוּ עֵצָה וְתוּשִׁיָּה בִּינָה וּגְבוּרָה · שֶׁנֶּאֱמַר · לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה · וְנוֹתֶנֶת לוֹ מַלְכוּת וּמֶמְשָׁלָה וְחִקּוּר דִּין · וּמְגַלִּין לוֹ רָזֵי תוֹרָה · וְנַעֲשֶׂה כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר וּכְנָהָר שֶׁאֵינוֹ פוֹסֵק וְהוֹלֵךְ · וַהֲוֵי צָנוּעַ וְאֶרֶךְ רוּחַ וּמוֹחֵל עַל

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤʹ.

ὅπερ οἱ σοφοὶ ῥαββῖνοι συνέταξαν κατὰ τὸ ὕφος τῆς Μισνᾶ. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ δεξάμενος αὐτούς τε καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν.

1.

Ὁ Ραββὶ Μεΐρ ἔλεγεν.—Ὁ ἀφιερούμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου πρὸς ἀγαθὸν σκοπὸν, ἀποκτᾷ πολλὰ πλεονεκτήματα. Καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ἀλλ' ὅλος ὁ κόσμος σεμνύνεται αὐτοῦ. Καλεῖται φίλος τοῦ Θεοῦ, ἀγαπᾶται παρ' αὐτοῦ· ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους, χαροποιεῖ τὸν Θεόν, χαροποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸς (ὁ Νόμος) καλλύνει αὐτὸν διὰ ταπεινοφροσύνης καὶ φόβου Θεοῦ, προδιαθέτει αὐτὸν νὰ ἦναι δίκαιος, εὐσεβής, ἀκέραιος καὶ πιστός· ἀπομακρύνει αὐτὸν τῆς ἁμαρτίας, προσεγγίζει αὐτὸν εἰς τὴν ἀρετήν. Πάντες ὠφελοῦνται τῆς συμβουλῆς του, τῆς σοφίας του, τῆς συνέσεώς του, καὶ τῆς δυνάμεώς του, ὡς γέγραπται· «Ἐμὴ εἶναι ἡ βουλὴ καὶ ἡ σοφία, ἐγὼ εἶμαι ἡ σύνεσις, ἰδική μου εἶναι ἡ δύναμις (Παροιμ ή, 14). Αὐτὸς τῷ παρέχει ἐξουσίαν, δύναμιν, καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ ὀρθῶς δικάζειν. Διατρανοῦνται εἰς αὐτὸν τὰ μυστήρια τοῦ νόμου, ὥστε γίνεται πηγὴ ἀνεξάντλητος καὶ ποταμὸς οὗτινος ὁ ῥοῦς οὐδέποτε διακόπτεται· καθίσταται ἐπίσης σεμνοπρεπής, μακρόθυμος καὶ ἀνεκτικὸς ὕβρεων. Ὁ Νόμος τέλος

עֶלְבּוֹנוֹ׃ וּמִגַּדְלָתוֹ וּמְרוֹמְמָתוֹ עַל כָּל
הַמַּעֲשִׂים׃

ב אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי׃ בְּכָל־יוֹם
וָיוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת מֵהַר חוֹרֵב
וּמַכְרֶזֶת וְאוֹמֶרֶת׃ אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת
מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה׃ שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵינוֹ
עוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִקְרָא נָזוּף׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃
נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר אִשָּׁה יָפָה וְסָרַת
טָעַם׃ וְאוֹמֵר׃ וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים
הֵמָּה׃ וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא
חָרוּת עַל הַלֻּחֹת׃ אַל תִּקְרֵי חָרוּת אֶלָּא
חֵרוּת׃ שֶׁאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי
שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה׃ וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד
תּוֹרָה הֲרֵי זֶה מִתְעַלֶּה׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃
וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת׃

ג הַלּוֹמֵד מֵחֲבֵרוֹ פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הֲלָכָה
אַחַת אוֹ פָסוּק אֶחָד אוֹ דִבּוּר אֶחָד
אוֹ אֲפִילוּ אוֹת אַחַת צָרִיךְ לִנְהוֹג בּוֹ

πάντων ὑπερυψόνει αὐτὸν, καὶ τὸν ἀναβιβάζει ὑπεράνω πάντων τῶν δημιουργημάτων.

2.

Ὁ Ραββὶ Ἰεωσούας ὁ υἱὸς τοῦ Λεβῆ ἔλεγεν·— Ἑκάστῃ ἡμέρᾳ θεία τις φωνὴ ἀκούεται ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὠρὴβ, ἥτις ἀναβοᾷ λέγουσα· οὐαὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς παραμελοῦντας τὸν θεῖον Νόμον! καθότι ὁ ἀμελῶν τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου καθίσταται ἄξιος περιφρονήσεως, ὡς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. «ἐνώτιον χρυσοῦν, εἰς χοίρου ῥῖνα, καὶ γυνὴ ὡραία ἀλλ' ἄνευ φρονήσεως (Παροιμ. ιά. 22)». (Κατ' ἀντίθετον δὲ περίπτωσιν) γράφεται· «Αἱ πλάκες ἔργον Θεοῦ ἦσαν, καὶ ἡ Γραφὴ, γραφὴ Θεοῦ ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ τὰς πλάκας (Ἔξ. λβ', 16).» Μὴ ἀναγίνωσκε Χαρούτ (ἐγγεγλυμμένη), ἀλλὰ Χερούτ (ἐλευθερία) διότι μόνος ἐλεύθερος εἶναι ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου (1)· ὁ δὲ τὸν Νόμον τοῦτον ἀσπαζόμενος ὑψωθήσεται, ὡς γέγραπται· «Καὶ ἀπὸ μαθανᾶ (δῶρον Θεοῦ) εἰς Ναχανιήλ (κληρονομίαν Θεοῦ) καὶ ἀπὸ Ναχανιὴλ εἰς Βαμώθ (ὕψος).

(1) Ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρέθη, οἱ ῥαββῖνοι δὲν ἀποχωρίζουσι τὴν μελέτην τοῦ θείου νόμου ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ, διότι ἡ μελέτη ἄνευ τῆς ἐκτελέσεως εἰς οὐδὲν φέρει καλὸν ἀποτέλεσμα. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐκτέλεσις τῶν θείων παραγγελμάτων ἐφ' ὧν ἐρείδονται ἅπαντες οἱ τῆς κοινωνίας θεσμοὶ, καταντᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀληθῶς ἐλεύθερον. Διὰ τοῦτο οἱ ῥαββῖνοι τοσούτῳ συνιστῶσι τὴν μελέτην τοῦ θείου νόμου ὡς στενῶς συνδεομένην μετὰ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Ὅρα καὶ τὴν ἑξῆς παράγραφον 5. (Σημ. μεταφρ.)

כָּבוֹד׃ שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
שֶׁלֹּא לָמַד מֵאֲחִיתֹפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים
בִּלְבַד קְרָאוֹ רַבּוֹ אַלּוּפוֹ וּמְיֻדָּעוֹ׃
שֶׁנֶּאֱמַר׃ וְאַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי אַלּוּפִי
וּמְיֻדָּעִי׃ וַהֲלֹא דְבָרִים קַל וָחֹמֶר׃ וּמַה
דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לָמַד מֵאֲחִיתֹפֶל
אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בִּלְבַד קְרָאוֹ רַבּוֹ
אַלּוּפוֹ וּמְיֻדָּעוֹ׃ הַלּוֹמֵד מֵחֲבֵרוֹ פֶּרֶק
אֶחָד אוֹ הֲלָכָה אַחַת אוֹ פָּסוּק אֶחָד
אוֹ דִבּוּר אֶחָד אוֹ אֲפִילוּ אוֹת אַחַת עַל
אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁצָּרִיךְ לִנְהוֹג בּוֹ
כָּבוֹד׃ וְאֵין כָּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃
כָּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ׃ וּתְמִימִים יִנְחֲלוּ
טוֹב׃ וְאֵין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה׃ שֶׁנֶּאֱמַר׃
כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל
תַּעֲזֹבוּ׃

ד כַּךְ הִיא דַרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה׃ פַּת בַּמֶּלַח
תֹּאכַל׃ וּמַיִם בַּמְּשׂוּרָה תִּשְׁתֶּה׃ וְעַל
הָאָרֶץ תִּישַׁן׃ וְחַיֵּי צַעַר תִּחְיֶה וּבַתּוֹרָה

3.

Ὁ μανθάνων ὑπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ κεφάλαιον, μάθημα, παράγραφον, ἀπόφθεγμα ἢ καὶ ἓν μόνον γράμμα, πρέπει νὰ σέβηται αὐτὸν, καθὼς εὑρίσκομεν ὅτι Δαβίδ, ὁ βασιλεύς τοῦ Ἰσραήλ, καί τοι οὐδὲν ἄλλο ἔμαθεν ὑπὸ τοῦ Ἀχιτόφελ εἰμὴ δύο πράγματα, ἐκάλεσεν αὐτὸν διδάσκαλον, ἄρχοντα, φίλον, ὡς γέγραπται· «Σὺ μοὶ εἶσαι ὁμόψυχος, ἄρχων μου καὶ φίλος μου (Ψαλ. νε΄. 14).» Ἐντεῦθεν συμπεραίνεται ὅτι ἐὰν μὲν Δαβίδ, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, διδαχθεὶς παρὰ τοῦ Ἀχιτόφελ δύο μόνον πράγματα, ἐκάλεσεν αὐτὸν διδάσκαλον, ἄρχοντα καὶ φίλον, ὁ μανθάνων ὑπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ κεφάλαιον, μάθημα, παράγραφον, ἀπόφθεγμα ἢ ἓν μόνον γράμμα, πόσῳ μᾶλλον ὀφείλει νὰ παρέχῃ αὐτῷ σέβας. Οὐδὲν ὑπάρχει ἐνδοξότερον τοῦ Νόμου, ὡς γέγραπται· «Οἱ σοφοὶ θέλουσι κληρονομήσει δόξαν· οἱ εὐσεβεῖς θέλουσι κληρονομήσει ἀγαθά (Παροιμ. γ΄ 35, κη΄ 10)» Καὶ οὐδὲν ὑπάρχει ἀγαθὸν ὅσον ὁ Νόμος, ὡς γέγραπται· «Διότι σᾶς ἔδιδον καλὴν διδασκαλίαν· μὴ ἐγκαταλείψητε τὸν νόμον μου (Παροιμ. δ΄ 2).»

4.

Βάδισον τὴν ὁδὸν ταύτην, ἐὰν θέλῃς νὰ λάβῃς τὴν γνῶσιν τοῦ θείου Νόμου. Φάγε ἄρτον μεθ᾽ ἅλατος, πίε ὕδωρ μετρίως, κάθευδε ἐπὶ γυμνῆς γῆς, διάγε ἐπίπονον ζωὴν καὶ καταγίνου ἀνενδότως

אַתָּה עָמֵל׃ אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ ׃ אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא ׃

ט אַל תְּבַקֵּשׁ גְּדֻלָּה לְעַצְמְךָ וְאַל תַּחְמוֹד כָּבוֹד׃ יוֹתֵר מִלִּמּוּדְךָ עֲשֵׂה וְאַל תִּתְאַוֶּה לְשֻׁלְחָנָם שֶׁל מְלָכִים ׃ שֶׁשֻּׁלְחָנְךָ גָּדוֹל מִשֻּׁלְחָנָם וְכִתְרְךָ גָּדוֹל מִכִּתְרָם ׃ וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֶּם לָךְ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ ׃

י גְּדוֹלָה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַכְּהֻנָּה וּמִן הַמַּלְכוּת ׃ שֶׁהַמַּלְכוּת נִקְנֵית בִּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת ׃ וְהַכְּהֻנָּה נִקְנֵית בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע ׃ וְהַתּוֹרָה נִקְנֵית בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה דְבָרִים ׃ וְאֵלוּ הֵן׃ בְּתַלְמוּד ׃ בִּשְׁמִיעַת הָאֹזֶן׃ בַּעֲרִיכַת שְׂפָתַיִם׃ בְּבִינַת הַלֵּב׃ בְּאֵימָה׃ בְּיִרְאָה׃ בַּעֲנָוָה׃ בְּשִׂמְחָה׃ בְּטָהֳרָה ׃ בְּשִׁמּוּשׁ חֲכָמִים ׃ בְּדִקְדּוּק חֲבֵרִים׃ וּבְפִלְפּוּל הַתַּלְמִידִים ׃ בְּיִשּׁוּב ׃

εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου. Οὕτω πράττων θὰ ἦσαι μακάριος, θὰ ἦσαι εὐδαίμων! Εὐδαίμων εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, μακάριος δὲ εἰς τὸν μ έλλοντα.

5.

Μὴ θήρευε μεγαλεῖα, μὴ δίωκε τιμάς. Ἔσο προθυμότερος εἰς τὸ ἐκτελεῖν, ἢ εἰς τὸ μανθάνειν καὶ γνωρίζειν. Μὴ ζήλευε τὴν τῶν βασιλέων τράπεζαν, καθότι ἡ ἰδική σου εἶναι λαμπροτέρα τῆς ἰδικῆς των, καὶ τὸ διάδημά σου ἐνδοξότερον τῶν ἰδικῶν των. Ὁ δὲ δεσπότης δι' ὃν κοπιάζεις θέλει πιστῶς σὲ ἀνταμείψῃ.

6.

Ἡ γνῶσις τοῦ θείου Νόμου εἶναι πολυτιμοτέρα τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς βασιλικῆς ἀξίας, διότι εἰς τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, ἀνέρχεταί τις διὰ τριάκοντα βαθμῶν, εἰς τὴν ἱερωσύνην διὰ μόνον εἰκοσιτεσσάρων, ἀλλὰ διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ θείου νόμου ἀπαιτοῦνται τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἰδιότητες. Αὗται δὲ εἶναι·—παιδεία, οὖς προσεκτικόν, χείλη ταχέα, διάνοια, σέβας, φόβος Θεοῦ, ταπεινοφροσύνη, ἱλαρότης, ἁγνότης, συνδιατριβὴ μετὰ τῶν σοφῶν, συζήτησις μετὰ τῶν συναδέλφων, συνδιάσκεψις μετὰ τῶν μαθητῶν, νοῦς ἥσυχος, γνῶσις τῶν γραφῶν,

בְּמִקְרָא׃ בְּמִשְׁנָה׃ בְּמִעוּט סְחוֹרָה׃ בְּמִעוּט
דֶּרֶךְ אֶרֶץ׃ בְּמִעוּט תַּעֲנוּג׃ בְּמִעוּט שֵׁנָה׃
בְּמִעוּט שִׂיחָה׃ בְּמִעוּט שְׂחוֹק׃ בְּאֶרֶךְ
אַפַּיִם׃ בְּלֵב טוֹב׃ בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים׃
וּבְקַבָּלַת הַיִּסּוּרִים׃ הַמַּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ׃
וְהַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ׃ וְהָעוֹשֶׂה סְיָג לִדְבָרָיו׃
וְאֵינוֹ מַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ׃ אָהוּב׃ אוֹהֵב
אֶת הַמָּקוֹם׃ אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת׃ אוֹהֵב
אֶת הַצְּדָקוֹת׃ אוֹהֵב אֶת הַמֵּישָׁרִים׃
אוֹהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת׃ מִתְרַחֵק מִן הַכָּבוֹד
וְאֵינוֹ מֵגִיס לִבּוֹ בְּתַלְמוּדוֹ׃ וְאֵינוֹ שָׂמֵחַ
בְּהוֹרָאָה׃ נוֹשֵׂא בְעֹל עִם חֲבֵרוֹ׃ וּמַכְרִיעוֹ
לְכַף זְכוּת׃ וּמַעֲמִידוֹ עַל הָאֱמֶת׃ וּמַעֲמִידוֹ
עַל הַשָּׁלוֹם׃ וּמִתְיַשֵּׁב לִבּוֹ בְּתַלְמוּדוֹ׃
שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב׃ שׁוֹמֵעַ וּמוֹסִיף׃ הַלּוֹמֵד
עַל מְנַת לְלַמֵּד׃ הַלּוֹמֵד עַל מְנַת
לַעֲשׂוֹת׃ הַמַּחְכִּים אֶת רַבּוֹ׃ וְהַמְכַוֵּן
אֶת שְׁמוּעָתוֹ׃ וְהָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם
אוֹמְרוֹ׃ הָא לָמַדְתָּ׃ כָּל־הָאוֹמֵר דָּבָר

γνῶσις τῆς Μισνᾶ, περιωρισμένη ἐμπορικὴ ἀσχολία, ὀλίγαι κοσμικαὶ φροντίδες, ἀποχὴ ἀπὸ τῶν ἡδονῶν, ὕπνος ὀλίγος, σπανία ὁμιλία, καὶ σπάνιος γέλως, μακροθυμία, ἀγαθότης τῆς καρδίας, ἐμπιστοσύνη πρὸς τοὺς σοφοὺς, ὑπομονὴ εἰς τὰ ἀτυχήματα, γνῶσις τοῦ ἰδίου βαθμοῦ, ἀρκεῖσθαι εἰς τὴν ἰδίαν τύχην, χαλιναγωγεῖν τὰς ἰδίας ἐκφράσεις, μὴ ἀλαζονεύεσθαι, ἐφελκύειν τὴν τῶν ἄλλων ἀγάπην, ἀγαπᾷν τὸν Θεὸν, ἀγαπᾷν τοὺς ἀνθρώπους, ἀγαπᾷν τὴν ἀρετὴν, ἀγαπᾷν τὴν δικαιοσύνην, ἀγαπᾷν τὰς νουθεσίας, ἀποφεύγειν τὰς τιμάς, μὴ ὑψηλοφρονεῖν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ μαθήσει, μὴ ἀρέσκεσθαι εἰς τὸ ἐκδίδειν ἀποφάσεις καὶ ἀποφθέγματα, συμμετέχειν τῶν βαρῶν τοῦ πλησίον, κρίνειν αὐτὸν εὐμενῶς, προτρέπειν αὐτὸν εἰς τὴν ἀλήθειαν, προτρέπειν αὐτὸν εἰς εἰρήνην, μελετᾷν ἡσύχως καὶ ἠρέμα, ἐρωτᾷν καὶ ἀποκρίνεσθαι (ἐπὶ τοῦ προκειμένου), ἐννοεῖν καὶ εὐρύνειν, μανθάνειν πρὸς τὸ διδάσκειν, μανθάνειν πρὸς τὸ ἐκτελεῖν (τὰ μεμαθημένα) χορηγεῖν ὕλην σκέψεως εἰς τὸν διδάσκαλον, ἐκθέτειν ἐμπεριστατωμένως καὶ σαφῶς τὴν ἰδίαν γνώμην, ἐκφέρειν ἕκαστόν τι ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτουργοῦ αὐτοῦ. Καὶ γινώσκομεν ὅτι ὁ λαλῶν δι' ἕκαστόν τι ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτουργοῦ αὐτοῦ, δύναται νὰ γίνῃ αἴτιος γενικῆς σωτηρίας· τοῦτο δηλοῦ-

בְּשֵׁם אֹמְרוֹ מֵבִיא גְאֻלָּה לָעוֹלָם ׃ שֶׁנֶּאֱמַר ׃ וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדְּכָי ׃

י גְּדוֹלָה תוֹרָה שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת חַיִּים לְעֹשֶׂיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא ׃ שֶׁנֶּאֱמַר ׃ כִּי חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם וּלְכָל־בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא ׃ וְאוֹמֵר ׃ רִפְאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ ׃ וְאוֹמֵר ׃ עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר ׃ וְאוֹמֵר ׃ כִּי לִוְיַת חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרֹתֶיךָ ׃ וְאוֹמֵר ׃ תִּתֵּן לְרֹאשְׁךָ לִוְיַת־חֵן עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת תְּמַגְּנֶךָּ ׃ וְאוֹמֵר ׃ כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים ׃ וְאוֹמֵר ׃ דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי־נֹעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם ׃ וְאוֹמֵר ׃ אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד ׃ וְאוֹמֵר ׃ כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ ׃

ται ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Γραφῆς. «Ἡ δὲ Ἐσθὴρ εἶπεν αὐτὸ εἰς τὸν βασιλέα ἐν ὀνόματι τοῦ Μορδοχαίου (Ἐσθήρ, 6.′ 22)».

7.

Μέγας εἶναι ὁ θεῖος Νόμος, καθότι δίδει εἰς τὸν ἐκτελοῦντα αὐτὸν τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν ζωήν, ὡς γέγραπται (εἰς πολλὰ χωρία τῶν Παροιμιῶν). Διότι ζωή εἶναι (τὰ περιεχόμενα εἰς τὸν Νόμον) εἰς τοὺς εὑρίσκοντας αὐτά, καὶ ἴασις, εἰς πᾶσαν αὐτῶν τὴν σάρκα (δ.′ 22)· θέλει εἶσθαι (ὁ νόμος) θεραπεία εἰς τὰ ἐντόσθιά σου καὶ ἀνάψυξις εἰς τὰ ὀστᾶ σου (γ′. 8)· Εἶναι δένδρον ζωῆς εἰς τοὺς ἐναγκαλίζοντας αὐτόν, μακάριοι δὲ οἱ κρατοῦντες αὐτὸν (ε΄. 18)· διότι ταῦτα (τὰ παραγγέλματα) θέλουσιν εἶσθαι κόσμημα χαρίτων εἰς τὴν κεφαλήν σου, καὶ περιδέραιον περὶ τὸν τράχηλόν σου (ά, 9). Θέλει ἐπιθέσει εἰς τὴν κεφαλήν σου κόσμημα χαρίτων, θέλει σοὶ παρέχει διάδημα δόξης (δ′, 9)· Διότι δι᾽ ἐμοῦ αἱ ἡμέραι σου θέλουσι πολυπλασιασθῇ, καὶ ἔτη ζωῆς θέλουσι προστεθῇ εἰς σὲ (θ′ 11). Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς (τῆς σοφίας) τερπναί, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐτῆς εἰρήνη (γ.′ 17). Μακρότης ἡμερῶν ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα (γ′. 16). Διότι μακρότητα ἡμερῶν καὶ ἔτη ζωῆς, καὶ εἰρήνην θέλουσι προσθέσει (αἱ ἐντολαὶ) ἐπὶ σέ (γ′. 2).

ח רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה מִשּׁוּם רִבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר • הַנּוֹי וְהַכֹּחַ
וְהָעשֶׁר וְהַכָּבוֹד וְהַחָכְמָה וְהַזִּקְנָה
וְהַשֵּׂיבָה וְהַבָּנִים נָאֶה לַצַּדִּיקִים וְנָאֶה
לָעוֹלָם • שֶׁנֶּאֱמַר • עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת
שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּמָּצֵא • וְאוֹמֵר •
תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּחָם וַהֲדַר זְקֵנִים
שֵׂיבָה • וְאוֹמֵר • עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים •
וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם • וְאוֹמֵר • וְחָפְרָה
הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה כִּי מָלַךְ יְיָ צְבָאוֹת
בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם וְנֶגֶד זְקֵנָיו כָּבוֹד :

ט רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר • אֵלּוּ
שֶׁבַע מִדּוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים לַצַּדִּיקִים
כֻּלָּם נִתְקַיְּמוּ בְּרִבִּי וּבְבָנָיו :

י אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא • פַּעַם אַחַת
הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בִּי אָדָם
אֶחָד וְנָתַן לִי שָׁלוֹם וְהֶחֱזַרְתִּי לוֹ שָׁלוֹם •
אָמַר לִי • רִבִּי • מֵאֵיזֶה מָקוֹם אָתָּה •

8.

Ραββὶ Συμεὼν ὁ υἱὸς Ἰούδα ἔλεγεν ἐν ὀνόματι τοῦ Ραββὶ Συμεῶνος υἱοῦ Ἰωχάη.—Ἡ καλλονή, ἡ δύναμις, ὁ πλοῦτος, αἱ τιμαί, ἡ φρόνησις, τὸ γῆρας ἡ πολιὰ καὶ τὰ τέκνα προσήκουσιν εἰς τοὺς δικαίους πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὡς γέγραπται (εἰς πολλὰ χωρία τῶν Παροιμιῶν) «Στέφανος δόξης ἡ πολιά, ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης εὑρίσκεται (ιστ'. 31). Καύχημα τῶν νέων ἡ δύναμις αὐτῶν, καὶ δόξα τῶν γερόντων ἡ πολιὰ (κ' 29). Στέφανος τῶν γερόντων τὰ τέκνα τῶν τέκνων των, δόξα δὲ τῶν τέκνων οἱ πατέρες αὐτῶν (ιζ'. 6),» Καὶ ἀλλαχοῦ γέγραπται. «Καὶ θὰ ἐντραπῇ ἡ σελήνη καὶ αἰσχυνθῇ ὁ ἥλιος, ὅταν ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων βασιλεύσῃ ἐπὶ τὸ ὄρος Σιὼν καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ δοξασθῇ ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ (Ἡσαΐας κδ'. 23).

9.

Ραββὶ Συμεὼν ὁ υἱὸς Μενασία ἔλεγεν.—Αἱ ἑπτὰ ἀρεταί, αἵτινες κατὰ τοὺς σοφοὺς ῥαββίνους προσαπαιτοῦνται εἰς τοὺς δικαίους, εὑρέθησαν συνηνωμέναι εἰς τὸν ῥαββί (Ἰούδαν τὸν ἡγεμόνα) καὶ εἰς τοὺς αὐτοῦ υἱούς.

10.

Ραββὶ Ἰωσῆς ὁ υἱὸς τοῦ Χισμᾶ διηγεῖτο. Περιηγούμενός ποτε ἀπήντησα καθ' ὁδὸν ἄνδρα, ὅστις μὲ ἐχαιρέτισε, καὶ ἐγὼ τὸν ἀντεχαιρέτισα. Αὐτὸς μοὶ εἶπε.—Διδάσκαλε, ποία ἡ πατρίς σου; Ἀπήν-

אָמַרְתִּי לוֹ · מֵעִיר גְּדוֹלָה שֶׁל חֲכָמִים וְשֶׁל סוֹפְרִים אָנִי · אָמַר לִי · רַבִּי · רְצוֹנְךָ שֶׁתָּדוּר עִמָּנוּ בִּמְקוֹמֵנוּ וַאֲנִי אֶתֶּן־לְךָ אֶלֶף אֲלָפִים דִּינְרֵי זָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת · אָמַרְתִּי לוֹ · אִם אַתָּה נוֹתֵן לִי כָּל־כֶּסֶף וְזָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֵינִי דָר אֶלָּא בִּמְקוֹם תּוֹרָה · שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּסֵפֶר תְּהִלִּים עַל יְדֵי דָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל · טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף · שֶׁבִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלַוִּין לוֹ לְאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים · שֶׁנֶּאֱמַר · בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ · בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ · וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ · בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ · בָּעוֹלָם הַזֶּה · בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ · בַּקֶּבֶר · וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ · לָעוֹלָם הַבָּא · וְאוֹמֵר · לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב

τησα δέ πρὸς αὐτόν.—'Ανήκω εἰς χώραν ἔνδοξον ἕνεκεν τῶν ἐν αὐτῇ πολλῶν σοφῶν καὶ λογίων. Αὐτὸς ἐπανέλαβεν.—"Αν ἤθελες γίνῃ κάτοικος τῆς χώρας μου, σοὶ ἔδιδον πολλὰς χιλιάδας χρυσῶν νομισμάτων καὶ κειμήλια καὶ μαργαρίτας. Ἐγὼ ἐπανέλαβον πρὸς αὐτόν.—"Αν μοὶ ἔδιδες ὅλον τὸν χρυσὸν, τὸν ἄργυρον, τοὺς πολυτίμους λίθους, καὶ τοὺς μαργαρίτας ὅσοι ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον, δὲν ἤθελον κατοικήσει ποτὲ εἰμὴ εἰς τόπον ἔνθα μελετᾶται καὶ διδάσκεται ὁ Νόμος, ὡς γέγραπται εἰς τὴν βίβλον τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβίδ, βασιλέως τοῦ Ἰσραήλ. «Ὁ Νόμος τοῦ στόματός σου εἶνε εἰς ἐμὲ καλλίτερος ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου (ριθ'. 82).» (Καὶ τῷ ὄντι,) ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπέρχηται τῆς ζωῆς ταύτης, δὲν φέρει βεβαίως μεθ' ἑαυτοῦ ἄργυρον, χρυσὸν, κειμήλια καὶ μαργαρίτας, ἀλλὰ μόνον, ἣν κέκτηται διδασκαλίαν καὶ τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα, ὡς γέγραπται. «Ὅταν περιπατῇς θέλει σὲ ὁδηγεῖ, ὅταν κοιμᾶσαι θέλει σὲ φυλάττει, καὶ ὅταν ἐξυπνῇς θέλει ὁμιλεῖ διὰ σὲ (Παροιμ. στ' 22).» Ὅταν περιπατῇς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον σὲ ὁδηγεῖ, ὅταν κοιμᾶσαι εἰς τὸν ἄλλον σὲ φυλάττει καὶ ὅταν ἐξυπνήσῃς εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θέλει λαλεῖ ὑπὲρ σοῦ. Καὶ ἀλλαχοῦ γέγραπται. «Ἰδικόν μου τὸ ἀργύριον, ἰδικόν μου τὸ χρυσίον, λέγει ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων (Ἀγγαῖος β'. 8).»

אָמַר יְיָ צְבָאוֹת׃

" חֲמִשָּׁה קִנְיָנִים קָנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ · וְאֵלּוּ הֵן · תּוֹרָה קִנְיָן אֶחָד · שָׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד · אַבְרָהָם קִנְיָן אֶחָד · יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד · בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד · תּוֹרָה מִנַּיִן דִּכְתִיב · יְיָ קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ קֶדֶם מִפְעָלָיו מֵאָז · שָׁמַיִם וָאָרֶץ מִנַּיִן · דִּכְתִיב כֹּה אָמַר יְיָ הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵיזֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵיזֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי · וְאוֹמֵר · מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ · אַבְרָהָם מִנַּיִן · דִּכְתִיב וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמַר · בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ · יִשְׂרָאֵל מִנַּיִן · דִּכְתִיב עַד יַעֲבֹר עַמְּךָ יְיָ עַד יַעֲבֹר עַם זוּ קָנִיתָ · וְאוֹמֵר · לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם · בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִנַּיִן · דִּכְתִיב · מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְיָ מִקְּדָשׁ יְיָ כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ · וְאוֹמֵר ·

11.

Πέντε τινὰ εἰς τὸν κόσμον ὁ Θεὸς ἐκάλεσε κτήσεις αὐτοῦ, τουτέστι· 1) τὸν Νόμον 2) τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· 3) τὸν Ἀβραὰμ· 4) τὸν Ἰσραὴλ καὶ 5) τὸν ἱερὸν Ναόν. Τὸν μὲν Νόμον ὡς γέγραπται. «Ὁ Θεὸς μὲ ἀπέκτησεν ἐν ἀρχῇ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ, πρὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, παναρχαίως (Παροιμ. ή. 22).» Τὸν δὲ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὡς γέγραπται. «Οὕτω λέγει Κύριος. Οἱ οὐρανοὶ εἶναι θρόνος μου, καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· τίς εἶναι ὁ οἶκος, τὸν ὁποῖον ἠθέλετε οἰκοδομήσει δι' ἐμέ; καὶ τίς ὁ τόπος τῆς ἀναπαύσεώς μου; (Ἡσαΐας, ξστ' 1).» Καὶ ἀλλαχοῦ. "Πόσον μεγάλα εἶναι τὰ ἔργα σου, Κύριε! ὅλα μὲ σοφίαν τὰ ἔκαμες· ἡ γῆ εἶναι πλήρης τῶν ἀγαθῶν σου (Ψαλ, ρδ'· 24).» Τὸν δὲ Ἀβραὰμ, ὡς γέγραπται. "Καὶ ηὐλόγησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν· εὐλογημένος νὰ ἦναι ὁ Ἀβραὰμ παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν (Γεν. ιδ' 19)." Τὸν Ἰσραὴλ, ὡς γέγραπται· «Ἕως οὗ παρέλθῃ ὁ λαός σου, Κύριε, ἕως οὗ παρέλθῃ ὁ λαὸς οὗτος, τὸν ὁποῖον ἀπέκτησας (Εξ. ιέ 16).» Καὶ ἀλλαχοῦ «Οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ οἱ ὄντες ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι ἀγαπητοὶ καὶ προσφιλέστατοί μοι (Ψαλ. ιστ'. 3).» Τὸν ἱερὸν Ναὸν ὡς γέγραπται. "Εἰς τὸν τόπον, Κύριε, τὸν ὁποῖον προητοίμασας διὰ κατοικίαν σου, εἰς τὸ ἁγιαστήριον, Κύριε, τὸ ὁποῖον αἱ χεῖρές σου ἵδρυσαν (Εξ. ιέ. 17.») Καὶ ἀλλαχοῦ. Καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν

וַיְבִיאֵם אֶל גְּבוּל קָדְשׁוֹ הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ׃

כָּל־מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ • לֹא בְרָאוֹ אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ • שֶׁנֶּאֱמַר • כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו • וְאוֹמֵר • יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד׃

ת"ו ש"ל ב"ע

τῆς ἁγιότητός του, εἰς τὸ ὄρος τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησεν ἡ δεξιά του (Ψαλ. οή, 54).»

12.

Πᾶν ὅ,τι ὁ Θεός ὁ ἅγιος καὶ εὐλογητὸς ἐδημιούργησεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, δὲν ἐποίησεν αὐτὸ ἢ πρὸς δόξαν του, ὡς γέγραπται. «Πᾶν ὅ,τι καλεῖται διὰ τοῦ ὀνόματός μου, πρὸς δόξαν ἐμοῦ ἐδημιούργησα, ἐμόρφωσα καὶ ἐποίησα (Ἡσαΐας μγ.' 7).» Καὶ ἀλλαχοῦ. " Ὁ Κύριος βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων (Εξ. ιέ. 18)."

ΤΕΛΟΣ

